



TR52 BOLGESİNDE TARIMDA BİTKİSEL ÜRETİMİN MEVCUT DURUMU



**Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK. uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle islenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.*

***Bu raporda yer alan değerlendirmeler uzman görüşü olup sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu raporda yer verilen görüş ve değerlendirmeler, hiçbir şekilde T.C. Mevlana kalkınma Ajansı'nın kurumsal görüş ve yaklaşımını yansıtmamaktadır.*

****Bu raporun hazırlanmasında emeği geçen Güvenç GÜRBÜZ'e teşekkür ederiz.*

İÇİNDEKİLER

1	GİRİŞ	5
2	DÜNYA'DA TARIM SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ	6
3	TÜRKİYE'DE TARIM SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ	8
4	TR52 BÖLGESİ KARAMAN-KONYA İLLERİNDE TARIMDA BİTKİSEL ÜRETİM	11
4.1	TR52'de Tahıl Üretimi.....	11
4.2	TR52'de Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Üretimi.....	12
4.3	TR52'de Sebze Üretimi	13
4.4	Tahıllar, Sebze ve Meyve-Baharat Bitkilerinin Tarım Alanları	14
4.5	Bölge'de Üretilen Bitkisel Ürünler	15
4.5.1	Tahıllar	15
4.5.2	Meyveler, içecek ve baharat bitkileri	16
4.5.3	Sebzeler	16
4.6	Bölge Üretiminde Öne Çıkan Tahıl Ürünleri	17
4.6.1	Şekerpancarı	17
4.6.2	Mısır	18
4.6.3	Yonca	20
4.6.4	Buğday	21
4.6.5	Arpa	22
4.7	Bölge Üretiminde Öne Çıkan Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri	23
4.7.1	Elma	23
4.7.2	Kiraz	25
4.7.3	Üzüm.....	25
4.1	Bölge Üretiminde Öne Çıkan Sebzeler	26
4.1.1	Havuç	26
4.1.2	Tüm Domates Çeşitleri	27
4.1.3	Kavun	28
5	BÖLGE TARIMI DIŞ TİCARETİ.....	29
6	SONUÇ VE ÖNERİLER	35
7	KAYNAKLAR	40

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1 1990-2018 arası Türkiye'de toplam Tahıl, Meyve ve Sebze Üretimi.....	7
Şekil 2 1990-2018 arası Dünya'da toplam Tahıl, Meyve ve Sebze Üretimi	8
Şekil 3 Karaman ve Konya İllerinde Üretilen Toplam tahılın yıllara göre dağılımı.....	12
Şekil 4 Karaman-Konya illerinin zaman içindeki meyve ve baharat bitkilerinin üretiminin değişimi....	12
Şekil 5 2015-2019 yılları bazında Karaman Konya İllerinin sebze üretimi(Ton)(TÜİK,2019)	13
Şekil 6 2015-2019 yılları arasında Konya-Karaman Tahıl Ekim Alanları.....	14
Şekil 7 2015-2019 yılları arasında Karaman-Konya İllerinin Meyve Alanları (TÜİK,2019)	14
Şekil 8 Karaman ve Konya illerinde 10 yıllık şeker pancarı üretimi (TÜİK 2019)	18
Şekil 9 Karaman ve Konya illerinde 10 yıllık mısır üretimi (TÜİK 2019)	19
Şekil 10 Karaman ve Konya illerinde 10 yıllık yonca üretimi (TÜİK 2019)	20
Şekil 11 Karaman ve Konya illerinde 10 yıllık Buğday Üretimi (TÜİK 2019).....	22
Şekil 12 Konya ve Karaman illerinde yıllara göre Arpa üretimi	23
Şekil 13 Yıllara göre Karaman ve Konya illerinde Elma üretimi(ton).....	24
Şekil 14 Konya - Karaman illerinde yıllar bazında kiraz üretimi.....	25
Şekil 15 Karaman-Konya illerinde yıllar bazında üzüm üretimi	26
Şekil 16 Yıllar bazında Karaman-Konya illerinde havuç üretimi(TÜİK 2019)	27
Şekil 17 Yıllar bazında Karaman-Konya illerinin domates üretimi(TÜİK 2019).....	28
Şekil 18 Yıllar bazında Karaman-Konya illerinde kavun üretimi(TÜİK,2019)	29
Şekil 19 Yıllar bazında Konya ve Karaman illerinin (tüm sektörlerde) ihracat rakamları (bin\$) (TÜİK 2019)	29
Şekil 20 Yıllar bazında Konya ve Karaman illerinin (tüm sektörlerde) ithalat rakamları (bin\$).....	30
Şekil 21 Konya ilinin toplam dış ticaret fazlasının yıllara göre dağılımı (bin\$) (TÜİK ,2019).....	30
Şekil 22 Karaman ilinin dış ticaret fazlasının yıllara göre dağılımı (bin\$) (TÜİK ,2019).....	31
Şekil 23 illerin Toplam İhracatı ve İthalatı içinde tarım sektörünün payı (TÜİK 2019)	31
Şekil 24 Konya ili tarım ürünleri ihracat ve ithalat rakamlarının yıllara göre dağılımı (bin\$) (TÜİK 2019)	32
Şekil 24 Karaman İli Tarım Ürünleri İhracat ve İthalat Rakamları (TÜİK 2019).....	32

TABLO DİZİNİ

Tablo 1 Bitkisel Ürünlerin Ekim Alanları ve Verim(Bin Hektar; Kg/Dekar) (FAO,2018)	10
Tablo 2 Düzey 2 Bölgelerinin Toplam Tahıl bakımından karşılaştırılması (TÜİK, 2019).....	11
Tablo 3 Karaman'da en fazla üretilen ilk 5 tahıl ürününün Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)	15
Tablo 4 Konya'da en fazla üretilen ilk 5 tahıl ürününün Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)	15
Tablo 5 Karaman'da en fazla üretilen ilk 5 meyve çeşidinin Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019).....	16
Tablo 6 Konya'da en fazla üretilen ilk 5 meyve çeşidinin Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)	16
Tablo 7 Karaman'da en fazla üretilen ilk 5 sebze çeşidinin Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)	16
Tablo 8 Konya'da en fazla üretilen ilk 5 sebze çeşidinin Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019).....	17
Tablo 9 Konya ilinden en çok ihraç edilen tarımla ilgili fasıllar (TÜİK 2019).....	32
Tablo 10 Konya'da en çok ithal edilen tarımla ilgili fasıllar(TÜİK 2019)	33
Tablo 11 Karaman'da en çok ihraç edilen tarımla ilgili fasıllar(TÜİK 2019)	33
Tablo 12 Karaman'da en çok ithal edilen tarımla ilgili fasıllar(TÜİK 2019).....	33
Tablo 13 Konya'da en çok dış ticaret fazlası veren fasıllar(TÜİK,2019)	34
Tablo 14 Karaman'da en çok dış ticaret fazlası veren fasıllar(TÜİK,2019).....	35

1 GİRİŞ

İnsanoğlunun avcı toplayıcı hayattan yerleşik hayata geçmesiyle tarım ortaya çıkmıştır. Tarım insanoğlunun varoluşundan beri insanlığın hayatta kalmasını sağlayan besin, giyinme ve barınma ihtiyacını karşılayan bir süreçtir. Tarım, tohum ve toprak kullanılarak çeşitli yollarla bitkisel ve hayvansal ürünlerin yetiştirilmesi aracılığıyla; beslenme, yeme-içme, giyim ve diğer birçok üretimde ara malı olarak kullanılmaktadır. Günlük hayatta yediğimiz besinlerde ve kullandığımız birçok malzemede tarımın doğrudan ve dolaylı etkisi söz konusudur. Dünyada yaşamın olabilmesi için tarıma ve tarımsal yöntemlere ihtiyaç zaruridir.

İnsan tarihinden daha eski olan tarım, MÖ yaklaşık olarak 7-8 binli yıllara gelindiğinde, ilk hasat edilen buğday ve arpa gibi önemli tarım ürünleri Mezopotamya'ya ulaştı. Mezopotamya'nın verimli topraklarında, Sümerler, bu ürünleri sistemleştirip çoğalttı. MÖ. 6 binli yıllara gelindiğinde, Mısırdaki Nil Nehri boyunca tarım yapıldı. Yoğun tarıma dayanan en eski uygarlıklar, Mezopotamya (Fırat ve Dicle Nehirleri arasında) ve Mısırdaki Nil Nehri kıyılarında ortaya çıktı. Tarım ve tarımın tarihsel sürecine baktığımızda, göçebe halinde yaşayan insanlar, tarım sayesinde kalıcı köyler geliştirip yerleşik hayata geçtiler. Tarımdan dolayı; farklı bölgeler ve insanlar arasındaki ticaret ilişkileri kadar, yeni şehirler, medeniyetler ve ekonomiler de gelişti. İnsan toplulukları ve kültürleri bu gelişimden büyük ilerlemeler kaydederek, yakın çağa kadar gelmiş bulunmaktadır.

Tarım sektörü, çeşitli besin maddelerini üreten, bu maddeleri işleyerek besin maddelerini çeşitlendiren, bireylerin de bu maddelere olan ihtiyacını karşılayan dolayısı ile toplumların sağlığı ve kalkınması üzerinde önemli etkiye sahip bir sektördür. İnsanoğlunun hayatını devam ettirebilmesi için besin ihtiyacı vazgeçilmez bir unsurdur. Toplum sağlığı ve sosyo-ekonomik kalkınma, yeterli ve dengeli beslenme ile mümkündür. Bireylerin de yeterli ve dengeli beslenebilmesi için öncelikle istedikleri miktar ve türde besin maddelerini bulması, daha sonra ise bu maddeleri satın alabilecek bir gelire sahip olması gerekmektedir. Tarım sektörü, günümüze kadar ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişiminde çok önemli görevler üstlenmiş, gelecekte de bu görevleri üstlenmeye devam edeceği beklenmektedir. Tarım; ülke nüfusunun yaşamını sürdürebilmesi, milli gelire ve istihdama katkısı, diğer sektörlerle hammadde ve sermaye sağlaması, ihracata doğrudan ve dolaylı olarak etkisi ve biyolojik çeşitlilik ile ekolojik dengeye olan katkısı nedeniyle tüm dünyada vazgeçilmez bir sektör niteliğindedir. Bu nedenle tarım sektörü, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla, toplumun bütün kesimlerini yakından ilgilendirmektedir.

Bölgemiz, özelinde ise tarımsal üretim, tarım alet ve makineleri ve endüstriyel tarım konularında oldukça stratejik bir öneme sahip olmakla beraber ülkemizin milli gelirine ve istihdama katkısı diğer bölgelerle karşılaştırıldığında ortalamanın üzerinde olup iyi düzeydedir. TÜİK 2018 İktisadi faaliyet kollarına göre cari fiyatlarla Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Tarım verilerine bakıldığında Konya ili Türkiye'deki tarım gelirinin yaklaşık %6'sına sahipken, Karaman ise %1,34'üne sahiptir. Türkiye'de kişi başı milli gelir 2018 yılında 45.750 TL iken Konya'da 35.921 TL, Karaman'da ise 40.328'dir. Buna ek olarak Türkiye'de kişi başına düşen milli gelir 9693 dolar iken Konya'da 7610, Karaman'da ise 8544 dolardır. TR52 Bölgesi Konya-Karaman illeri Türkiye'nin tahıl ambarı olarak bilinmekte olup bitkisel üretimde diğer bölgelerle karşılaştırıldığında oldukça iyi durumdadır. Bölgede, Türkiye'de toplam üretilen bitkisel üretimin yaklaşık %12'si üretilmektedir. Tahıl alanları özelinde ise Bölge'de üretilen bitkisel ürünlerin %65'e

yakını tahıllardır. Ülkemizde üretilen şeker pancarının %32,3'ü neredeyse 3'te 1'i Bölgemizde üretilmektedir. Buna ek olarak Türkiye'de üretilen tahılın%14,25'i TR52 Bölgesinde üretilmektedir. Ayrıca ülkemizde üretilen yağlı tohumların da %8,81'i Konya-Karaman İllerinde üretilmektedir. Bölgemiz özellikle tahıl ve şeker pancarı üretimi bakımından oldukça ileri seviyelerde olup Türkiye ve Dünya pazarındaki yerini artırmak için çalışmalara yine de ihtiyaç duymaktadır. Bu raporda Tarımda TR52 Bölgesinin bitkisel üretimin mevcut durumunu görmek, Bölgedeki tahıl, sebze ve meyve üretim miktarlarını ve Türkiye içindeki mevcut durumlarını görmek, ürünlerin yıllar bazındaki dağılımlarını incelemek, Bölge'de en çok üretilen ürünler hakkında bilgi vererek bunların endüstriyel olarak nasıl kullanıldığının araştırmak ve son olarak TR52 Bölgesinde üretilen bitkisel ürünlerin dış ticareti istatistiklerini incelemek amaçlanmıştır. Daha sonra da Bölgemizde gerçekleştirilen tarımsal üretimle ilgili genel bir değerlendirme yapılarak önerilere yer verilmiştir.

2 DÜNYA'DA TARIM SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ

Tarım sektörü, ülkelerin gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, tüm ülkelerin ekonomik hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Çünkü insanların beslenebilmesi için gereken gıda maddeleri ile hammaddelerin temini tarım sektörüyle sağlanmakta ve bu sektörün de ikamesi bulunmamaktadır. Geçmişte tarım sektörünün gelişmesi, uzun yıllar boyunca büyük engeller ile karşı karşıya kalmıştır. 18. yüzyıl'a kadar toprak ve bitkilerin besin ihtiyacı olarak sadece hayvan gübreleri kullanılmış, toprak her yıl nadasa bırakılmış ve toprağa her yıl farklı bir bitki ekilmiştir. Gerek yeterli hayvan gübresinin bulunamaması, gerekse her yıl nadasa bırakma sonucunda, tarımsal üretim sınırlı kalmıştır. Daha sonra İngiltere başta olmak üzere batı dünyasında şalgam ekiminin başlaması ile toprakların nadasa bırakılma zorunluluğu ortadan kalkmış ve şalgam hayvansal üretimde hayvanların kış yiyeceği olarak önemli bir yer tutmuştur. Şalgam ekimi ile birlikte, daha çok hayvana besin sağlanmış ve hayvansal üretim artmıştır. Hayvan sayısında görülen artış ile birlikte, hayvansal gübrelerde de artış gözlenmiştir. Dünyada tarım sektöründe yaşanan bir diğer önemli gelişme ise İngiliz çiftçiler tarafından geliştirilen dörtlü ekim nöbeti sisteminin kurulmasıdır. Bu sistem sayesinde toprağa ardışık olarak buğday, şalgam, arpa ve yonca ekilmesi suretiyle tarımda verim artışı yaşanmaya başlamıştır. Tarım sektöründe yaşanan bir diğer önemli gelişme ise 1840 yılında Alman kimyacı Justus von Liebig'in potasyum, fosfor ve azotun bitkilerin gelişimi üzerindeki olumlu etkisini tespit etmesi ve bu bilgi ışığında yapay gübreyi icat etmiş olmasıdır. Yapay gübrenin beraberinde getirdiği verim artışı ve toprakların yeni yöntemler ile işlenmesi sonucunda tarımsal faaliyetlerin pazar payı artmış ve tarım sektörü ekonomik bir güç olmaya başlamıştır. Bu süreç içerisinde ülkelerin ve dolayısıyla kişilerin gelirlerinde yaşanan artışlar ve dünya ticaretindeki gelişmelerle birlikte kişi başına düşen tüketim de artış göstermiştir. Bu paralelde tarımsal mamullerin üretiminin gelecekte de artış göstermesi beklenmektedir. Bunun yanı sıra dünyada yaşanan önemli ekonomik dalgalanmalar, birçok tarımsal mamulün fiyatlarında artışa yol açmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) raporlarına göre, tarımsal mamullerdeki fiyat artışlarının devam etmesi ile birlikte, gelecekte Afrika Kıtası başta olmak üzere birçok üçüncü dünya ülkesinin gıda temini sorunu yaşayacağı ve 2025 yılında Afrika Kıtası'nın 1 milyarı aşan nüfusunun sadece %25'ini besleyebilecek kapasiteye sahip olacağı tahmin edilmektedir.

Dünya nüfusu son kırk yılda 3,2 milyar artmıştır. Önümüzdeki kırk yılda nüfusun 2,15 milyar, kişi başına gelirin de 1,8 misli artacağı öngörüsü dikkate alınırsa gıda ile birlikte hayvan yemine olan ihtiyaç da

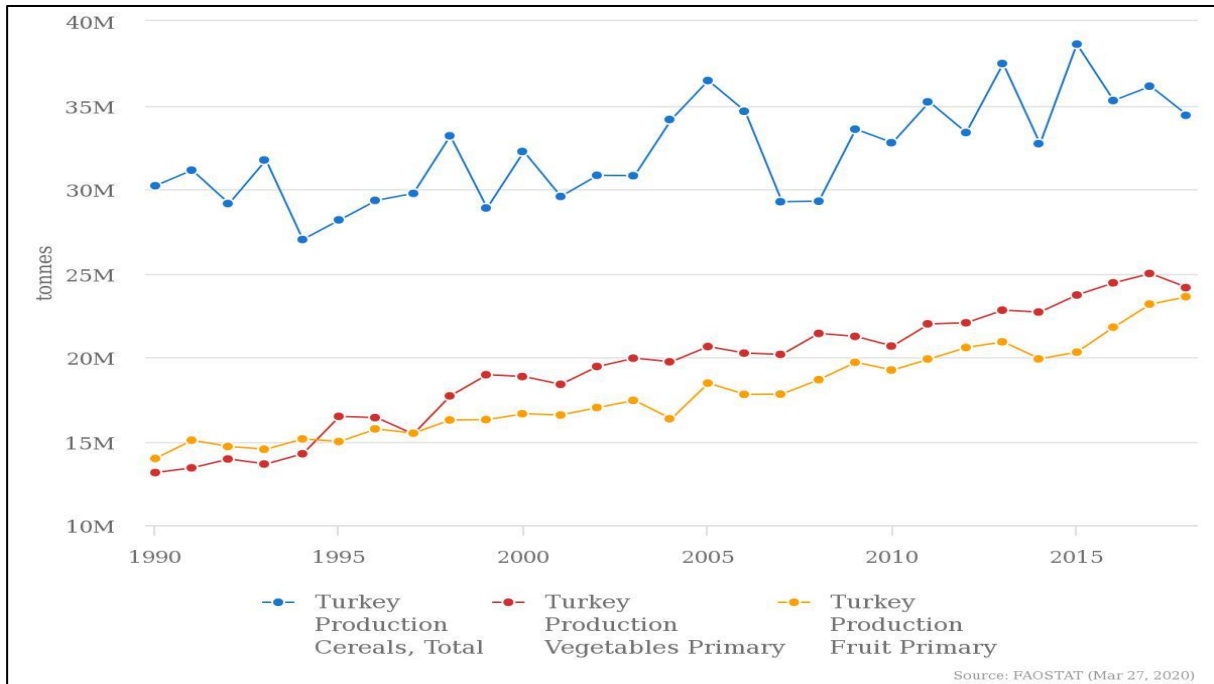
artacaktır. Ayrıca biyodizel ve etanol gibi biyoyakıtların üretiminde bitkisel ürün kullanımı ve artan gelirden dolayı hayvansal ürünler tüketimine yönelim, arazi ve su kaynaklarına olan talebi daha da yükseltecektir. Birçok Afrika ülkesinde gıda güvencesiyle ilgili ciddi sorunlar da söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla dünyada doğa ile teknolojinin dâhil olduğu geniş bir yelpazede çözümleri kullanan sürdürülebilir bir tarım anlayışına ihtiyaç vardır.

Birleşmiş Milletler verilerine göre tarımsal üretim değeri bakımından Dünya’da sırasıyla ilk üç sırada Çin, Hindistan ve ABD bulunmaktadır. Türkiye ise 10. Sırada yer almaktadır. Çin, Dünyadaki toplam tarımsal üretim değerinin %27,4’ü gibi büyük bir paya sahiptir. Dünya’da tarım alanları bakımından en büyük alana sahip 3 ülke sırasıyla Çin, ABD ve Avustralya sahiptir. Türkiye ise tarım alanların bakımında 30. Sırada yer almaktadır. Dünya tarımında ekonomik olarak en fazla aktif nüfusa sahip üç ülke sırasıyla Çin, Hindistan ve Endonezyadır. Türkiye ise Dünya ’da tarım nüfusu bakımından 21. Sırada yer almaktadır.

Tarımsal ihracatta Dünya’da en büyük paya sahip üç ülke sırasıyla ABD, Hollanda ve Almanya’dır. Türkiye ise Dünya tarım ihracatında 27.sıradadır. İthalatta ise sırasıyla Çin, ABD ve Almanya ilk üç sırada yer alırken Türkiye 25.sırada yer almaktadır.

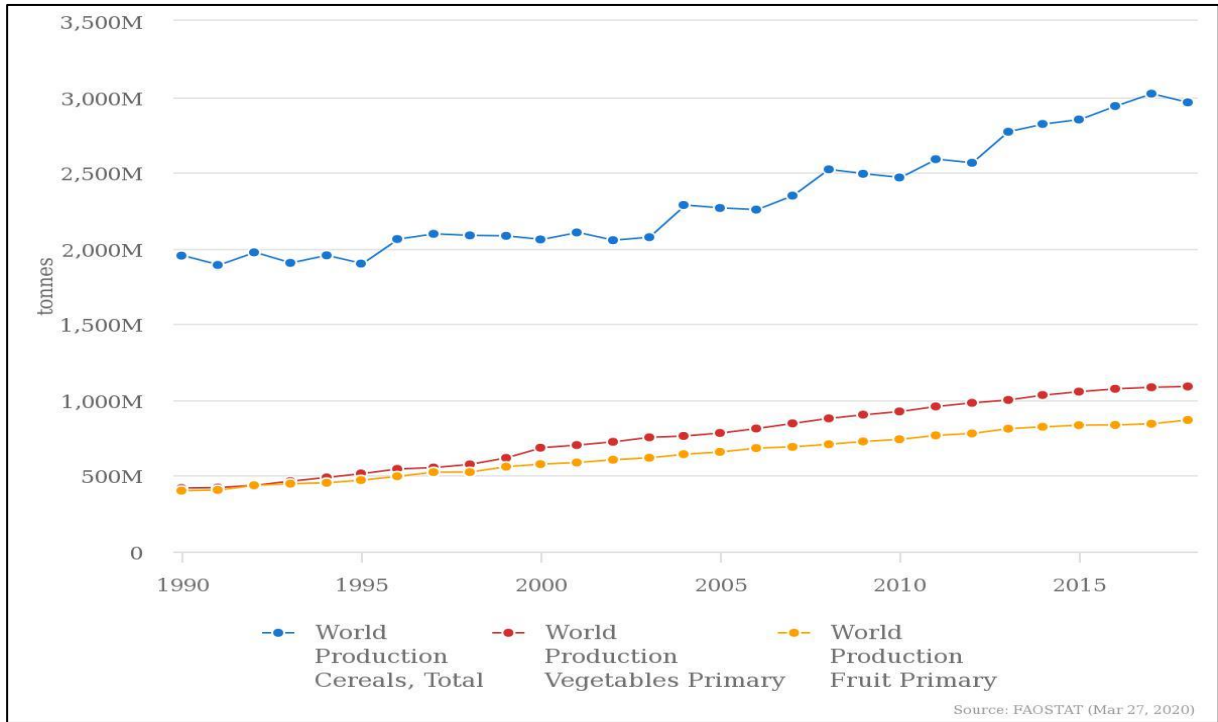
2018 Gıda ve Tarım Örgütü bitkisel üretim verilerine göre Dünya’da üretilen tahılın %1,1’i ülkemizde üretilmektedir. Ayrıca Dünya’daki toplam meyve üretiminin %2,72 lik bir kısmı ülkemiz tarafından karşılanmaktadır. Buna ek olarak Dünya’da üretilen sebzenin %2,2’si ülkemiz tarafından üretilmektedir.

Şekil 1 1990-2018 arası Türkiye’de toplam Tahıl, Meyve ve Sebze Üretimi



Ülkemizde 1990-2018 yılları arasında toplam üretilen sebze ve meyve miktarları pozitif bir şekilde artarken, yine aynı zaman diliminde üretilen tahıl miktarı zaman içinde değişimler göstermesine rağmen artış eğilimini korumuştur.

Şekil 2 1990-2018 arası Dünya'da toplam Tahıl, Meyve ve Sebze Üretimi



Dünya'daki toplam sebze ve meyve üretimi 1990-2018 yılları arasında benzer bir artış gösterirken üretilen tahıl miktarı daha fazla artmıştır.

3 TÜRKİYE'DE TARIM SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ

Türkiye, tarih boyunca çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış bir coğrafya üzerinde bulunmaktadır. Bu uygarlıklarda da tarımsal faaliyetler, iklimin bölgelere göre farklılık göstermesi ve Anadolu'nun da eski bir dünya ticaret merkezi olması nedeniyle, birçok alanda ve türde yoğun bir şekilde yapılmıştır. Bu uygarlıkların en önemlilerinin ise Asur, Hitit, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun olduğu olarak ifade edilebilir.

14. Yüzyıl ile birlikte 600 yılı aşkın bir süre tarihte önemli bir yeri olan Osmanlı İmparatorluğu'nda ekonomi, tarım ağırlıklı bir yapıya sahiptir. Bu dönemde nüfusun yaklaşık %90'ı geçimini tarımsal faaliyetlerden sağlamaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nda döneminin en önemli tarımsal mamulün tahıl olduğu görülmüştür. Toplam tarımsal üretimin %90'ını tahıl türleri oluşturmaktadır. Ayrıca pirinç, pamuk, kendir, kenevir, tütün, bağcılık, sebze ve meyve üretimi ile koyunculuk da önemli tarımsal faaliyetler arasında yer almıştır. 1913 yılına gelindiğinde ise şeker pancarı tohumları ithal edilmiş ve pancar üretimine başlanmıştır

Türkiye'de Cumhuriyet sonrası yaşanan ekonomik gelişmeler sonucunda sanayi sektörüne ağırlık verilmiş, fakat tarım sektörü de ülke ekonomisi içerisinde önemini birçok bakımdan korumaya devam ettirmiştir. Tarım sektörünün Türkiye'de milli gelirin oluşumundaki nispi payı yıllar itibari ile geriliyor olmasına rağmen, sanayi sektörüne sağladığı girdi, genel istihdam, dış ticarete katkısı ve hizmet sektörü için yarattığı etki dikkate alındığında, Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemi büyüktür. Türkiye'de son yetmiş yıllık sürece bakıldığında, ülke nüfusu yaklaşık 6 kat artış göstermiştir. 1927

yılında her dört kişiden yalnızca biri kentlerde yaşarken, diğer bir ifade ile Türkiye’deki kentleşme oranı %25 iken, 2010 yılında durum tamamen tersine dönmüş ve her dört kişiden yalnızca bir kişinin kırsal kesimde yaşamını sürdürdüğü tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile kentleşme oranı yaklaşık %75’e yükselmiştir. 1923 yılında Lozan Anlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti’ne devredilen borçlar sonrasında ülkede kalkınmayı sağlayacak sektör olarak tarım sektörü seçilmiş ve tarımsal üretimi artırmayı amaçlayan politikalar izlenmiştir. 1923-1929 yılları arasında yaşanan gelişmeler yapılan seçimin başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Dönem içerisinde tarım sektöründe %10’un üzerinde bir büyüme hızı yakalanarak, ülkenin içinde bulunmuş olduğu zor durum, tarım sektörünün yaratmış olduğu olumlu etki ile aşılmıştır. 1930’lu yıllarda ülkemizde, tarımsal faaliyetleri desteklemek amacı ile Tarım Kredi ve Satış Kooperatifleri, Zirai Kombinaları ve Devlet Ziraat İşletmesi kurulmuştur. 1940’lı yıllarda 2. Dünya Savaşı’nın da olumsuz etkileri sonucunda tarımsal mamul fiyatları sürekli artış göstermiştir. Bu dönemde iktidardaki hükümetler tarımsal mamul fiyatlarındaki artışı azaltmaya çalışmış ve 1945 yılında çiftçiyi Topraklandırma Kanunu’nu çıkararak toprağı bulunmayan çiftçilerin topraklandırılmasını amaçlamıştır. 1950’li yıllara gelindiğinde ise, tarımsal işgücünün kırsal kesimden kentlere doğru kaymaya başladığı ve toprak reformundan beklenen başarıya ulaşamadığı görülmüştür. 1960’lı yıllardan sonra ise 5 yıllık kalkınma planları hazırlanarak, tarım ile ilgili faaliyetleri destekleyici politikalar benimsenmiştir. Kalkınma planlarının hazırlanması ile birlikte tarım sektöründeki üretim artışı az da olsa hızlanmış fakat uygulanan tarımsal politikalar, hedefleri tutturma konusunda başarılı olamamıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde ise Uluslararası Para Fonu (IMF) ile imzalanan anlaşmalar çerçevesinde izlenen tarımsal politikalarda önemli değişikliklere gidilmiştir. Bu politikaların en önemlilerini aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür.

i. Uygulanmakta olan mevcut destekleme politikalarından vazgeçilerek, Dünya Bankası’nın önerdiği, küçük üreticiyi hedef alan araziye dayalı Doğrudan Gelir Desteğı Sistemine geçilmesi,

ii. Hububat, tütün ve şeker pancarı fiyatlarının dünya fiyatları ile uyumlu hale getirilmesi ve zaman içinde destekleme alımlarının kaldırılması,

iii. Hükümetin çiftçilere verdiği kredi sübvansiyonunun aşamalı olarak kaldırılması, iv. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB) ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası (TCZB)’nin yeniden yapılandırılması, v. Türkiye Zirai Donatım Kurumu (TZDK), İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. (İGSAŞ), Türkiye Gübre Sanayi A.Ş. (TÜGSAŞ), Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. (TŞFAŞ), Çaykur ve Tekel’in özelleştirilmesi olarak sıralanabilir. Uluslararası Para Fonu ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde alınan kararlarda çiftçilere verilen ekonomik destek önemli ölçüde sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte, Türkiye’de yetiştirilen tarımsal mamullere ilişkin maliyetlerin, dünya tarımsal üretim maliyetleri ile karşılaştırıldığında, ciddi fiyat farklılıklarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu farklılıkların başlıca nedenleri; Türkiye’nin tarım ile ilgili alt yapı sorunları, girdi fiyatlarının yüksekliği, ortalama işletme büyüklüklerinin küçük olması, nadas zorunluluğı, sulama olanaklarının yetersizliği, sınırlı teknoloji kullanımı, gübre, tohum ve tarımsal ilaç fiyatlarının yüksekliğidir. Bu nedenler ile yerel fiyatlar, dünya fiyatlarının çok üzerine çıkmakta, tarımsal üretimi destekleme fiyatları da yetersiz kalmaktadır. Yaşanan bu olumsuz durumlar, ülkemizde faaliyet gösteren tarım üreticilerini tarımsal üretimden vazgeçmeye yöneltmektedir.

Türkiye'nin 2017 yılı rakamlarına göre 135 milyar TL olan bitkisel üretim değerinin yüzde 41'i tahıllar ve diğer bitkisel ürünler, yüzde 34'ü meyveler, içecekler ve baharat bitkileri ve yüzde 25'i sebzelerden oluşmaktadır. Son on beş yılda ekim alanları buğday, arpa, pamuk ve şeker pancarında azalırken mısır ve ayçiçeğinde artmıştır. Bu dönemde dekara verim artışı; buğdayda yüzde 35, arpada yüzde 38 ve pamukta yüzde 47 ile daha düşük olurken mısırdaki yüzde 131, ayçiçeğinde yüzde 98 ve şeker pancarında yüzde 74 ile daha yüksek olmuştur. Bu verim artışları yanında üretim kaynaklarının daha etkin kullanımını sağlayarak birim maliyetleri düşürme ve sağlıklı gıda üretimi çabalarına da yoğunlaşmak gerekmektedir.

Dünya sıralamasında on beşinci olan ve 2017 yılının ilk dokuz ayında 4,8 milyar dolarlık dış ticaret fazlası veren Türkiye gıda ve içecek sanayii, dış ticarete 2001'den bu yana açık vermemiştir. Buna karşın gıda ve içecek imalatı sanayiinin temel sorunlarının başında tarımın istenen miktar ve kalitede ham madde sağlayamaması gelmektedir. Bu sorun tarım sektöründe anlaşılmalı çiftçilik ve kooperatifçiliğin geliştirilmesi, yeni hal yasaının yürürlüğe girmesi ve lisanslı depoculuğun iyileştirilip yaygınlaştırılması ile önemli ölçüde çözülebilir. Gıda imalatı sanayiindeki eskimiş teknolojilerin yenilenmesi, imalathanelerin ekonomik ölçeğe yaklaşması, düşük kapasiteli işletmelerin yapılanması yanında gıdalarla ilgili bilgi kirliliğinin giderilmesi, gıda içeriklerinin güvenilirlik ve şeffaflığının sağlanması da çok önemlidir. Helal, iyi tarım, organik tarım ve coğrafi işaret etiketlerinin yaygınlaşması ile birlikte gıda taşıyıcılarıyla ilgili denetimlerin daha etkin yapılması gerekmektedir. Gündeme çok sık gelen gıda enflasyonunun önüne geçmek, talepten ziyade üretim ve pazarlama gibi arz yönlü süreçlerinin iyileştirilmesiyle mümkün olacaktır.

2018 Gıda ve Tarım Örgütü bitkisel üretim verilerine göre Dünya'da üretilen tahılın %1,1'i ülkemizde üretilmektedir. Ayrıca Dünya'daki toplam meyve üretiminin %2,72 lik bir kısmı ülkemiz tarafından karşılanmaktadır. Buna ek olarak Dünya'da üretilen sebzelerin %2,2'si ülkemiz tarafından üretilmektedir.

Tablo 1 Bitkisel Ürünlerin Ekim Alanları ve Verim(Bin Hektar; Kg/Dekar) (FAO,2018)

Ürün	Buğday		Arpa		Mısır		Ayçiçeği		Pamuk		Şeker Pancarı	
	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim
2001	9.149	207	3.513	213	549	400	510	127	654	344	356	3.542
2005	9.223	233	3.630	261	600	700	566	172	537	411	335	4.524
2009	8.025	256	2.977	245	591	718	583	181	495	411	323	5.332
2013	7.775	284	2.717	290	659	894	609	250	451	499	290	5.668
2017	7.662	280	2.418	293	637	925	779	252	416	505	338	6.147

2001 yılından beri Türkiye'nin Buğday, arpa ve pamukta dikim alanları azalırken verim ise artmaktadır. Ayçiçeğinde ise dikilen alanlar ve verim alınan alanlar yıllar içerisinde artarken aralarında pozitif bir korelasyon mevcuttur. Buğday, arpa ve pamukta ekilen alanların azalması olumsuzken birim alan başına alınan verimin artması tarımda teknoloji yüksek yöntemlerin kullanıldığının bir göstergesi olabilir. Bitkisel ürün ekim alanlarında son on beş yılda buğday, arpa, pamuk ve şeker pancarında azalış yaşanırken mısır ve ayçiçeğinde artış kaydedilmiştir (Tablo 1). Bazı ürünlerin ekim alanındaki bu azalmalara karşın seçilen tüm bitkisel ürünlerde verimlilik artmıştır. Buğday ve arpa üretim alanındaki

düşüşler uzun dönemdeki sürekli verim artışları ile kapatılmıştır. Dekara verim artışı buğdayda yüzde 35, arpada yüzde 38 ile daha düşükken, mısırdaki yüzde 131, ayçiçeğinde yüzde 98, şeker pancarında yüzde 74, pamukta yüzde 47 ile daha yüksek olmuştur. Dolayısıyla dekara verim ekim alanlarındaki düşüşten çok daha fazla yükseldiği için toplam üretim artmıştır.

4 TR52 BÖLGESİ KARAMAN-KONYA İLLERİNDE TARIMDA BİTKİSEL ÜRETİM

TR52 Bölgesi Konya-Karaman İlleri Türkiye'nin tahıl ambarı olarak bilinmekte olup bitkisel üretimde diğer bölgelerle karşılaştırıldığında oldukça iyi durumdadır. Bölgede, Türkiye'de toplam üretilen bitkisel üretimin yaklaşık %12'si üretilmektedir. Tahıl alanları özelinde ise Bölge'de üretilen bitkisel ürünlerin %65'e yakını tahıllardır. Ülkemizde üretilen şeker pancarının %32,3'ü neredeyse 3'te 1'i Bölgemizde üretilmektedir. Buna ek olarak Türkiye'de üretilen tahılın %14,25'i TR52 Bölgesinde üretilmektedir. Ayrıca ülkemizde üretilen yağlı tohumların da %8,81'i Konya-Karaman illerinde üretilmektedir.

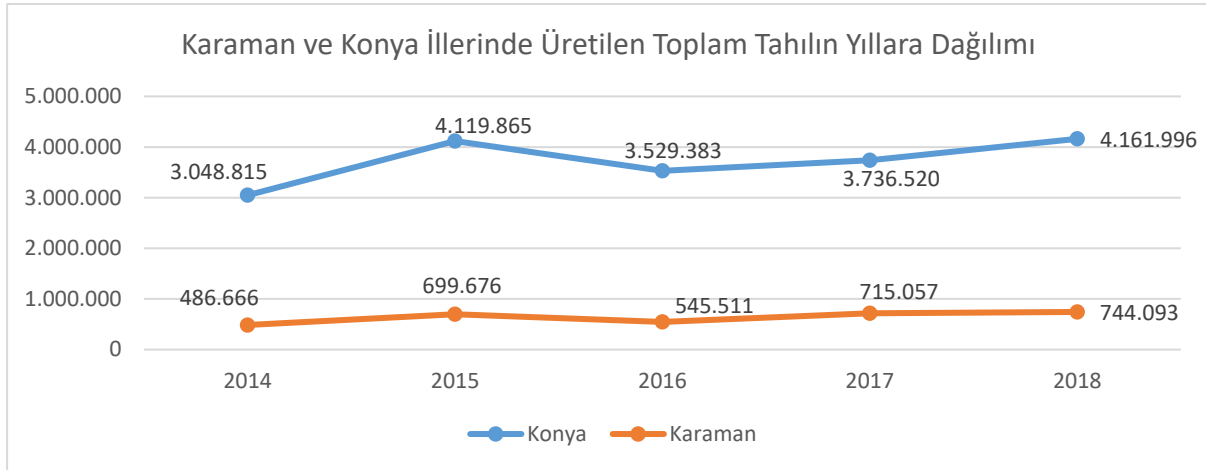
4.1 TR52'de Tahıl Üretimi

Tablo 2 Düzey 2 Bölgelerinin Toplam Tahıl bakımından karşılaştırılması (TÜİK, 2019)

BÖLGE ADI	Toplam üretilen Tahıl(Ton)
Konya, Karaman	1.301.166
Kayseri, Sivas, Yozgat	1.008.101
Şanlıurfa, Diyarbakır	867.821
Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	807.941
Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	746.453
Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	726.364
Ankara	698.328
Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	543.259
Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	436.416
Bursa, Eskişehir, Bilecik	427.567
Adana, Mersin	366.690
Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	329.163
Antalya, Isparta, Burdur	310.799
Balıkesir, Çanakkale	278.952
Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	278.337
Van, Muş, Bitlis, Hakkari	260.016
Gaziantep, Adıyaman, Kilis	252.063
Erzurum, Erzincan, Bayburt	240.524
Aydın, Denizli, Muğla	220.467
Kastamonu, Çankırı, Sinop	213.244
Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli	204.607
Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	155.146
Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	63.339
İzmir	53.989
Zonguldak, Karabük, Bartın	46.266
İstanbul	40.389

TÜİK 2019 istatistiklerine göre toplam üretilen tahıl bakımından TR52 Konya-Karaman Bölgesi **1.sırada** yer almakta olup tahıl grubunda Türkiye'nin ciddi bir miktarda ihtiyacını karşılamaktadır. Türkiye'de üretilen toplam tahılın %12'si Konya-Karaman Bölgesinde üretilmektedir.

Şekil 3 Karaman ve Konya İllerinde Üretilen Toplam Tahılın Yıllara göre dağılımı

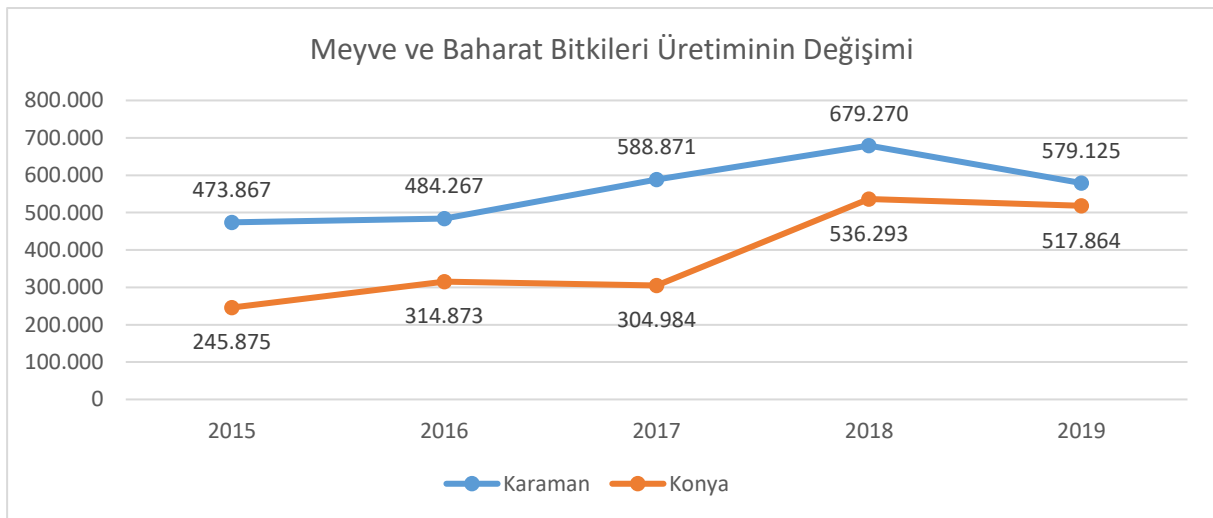


TR52 Bölgesinde Karaman-Konya illerinde üretilen toplam tahıl miktarının yıllar bazında dağılımı incelendiğinde Karaman ilinde 2014'ten 2018 e doğru tahıl üretiminde bir artış gözlemlenmektedir. 2018 yılında Karaman'da toplam tahıl miktarı üretiminde 2014'e göre %65'lik bir artış gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra Konya'nın 2014-2018 tahıl üretim miktarları incelendiğinde 2015 yılında kesken bir yükseliş yaşanmasına rağmen 2016'da yine aynı şekilde bir düşüş yaşanmıştır fakat 2018 yılındaki tahıl üretim miktarı 2014 yılıyla karşılaştırıldığında %36'lık bir artış söz konusudur. Genel olarak Bölgemizde tahıl üretimi bakımından yıllara göre artış gözlemlenmektedir.

4.2 TR52'de Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Üretimi

TÜİK 2019 Meyveler içecek ve baharat bitkileri istatistiklerine göre TR52 Bölgesi illerinden Karaman'ın üretimi 579.125 tonken, Konya'nın üretimi 517.864 ile Karaman'ın biraz gerisindedir. Bunun yanı sıra Türkiye'nin meyve ve baharat bitkileri üretimi 22.335.132 tondur. Türkiye'deki üretimin %4,91'i Bölgemizden karşılanmaktadır. Karaman'da öne çıkan ürün 485.183 ton ile elmadır. Konya'da ilk sırada 223.375 ton ile alma yer alırken bunu 68. 213 ton ile kiraz, 88.850 ton ile sofralık ve kurutmalık üzüm takip etmektedir.

Şekil 4 Karaman-Konya illerinin zaman içindeki meyve ve baharat bitkilerinin üretiminin değişimi

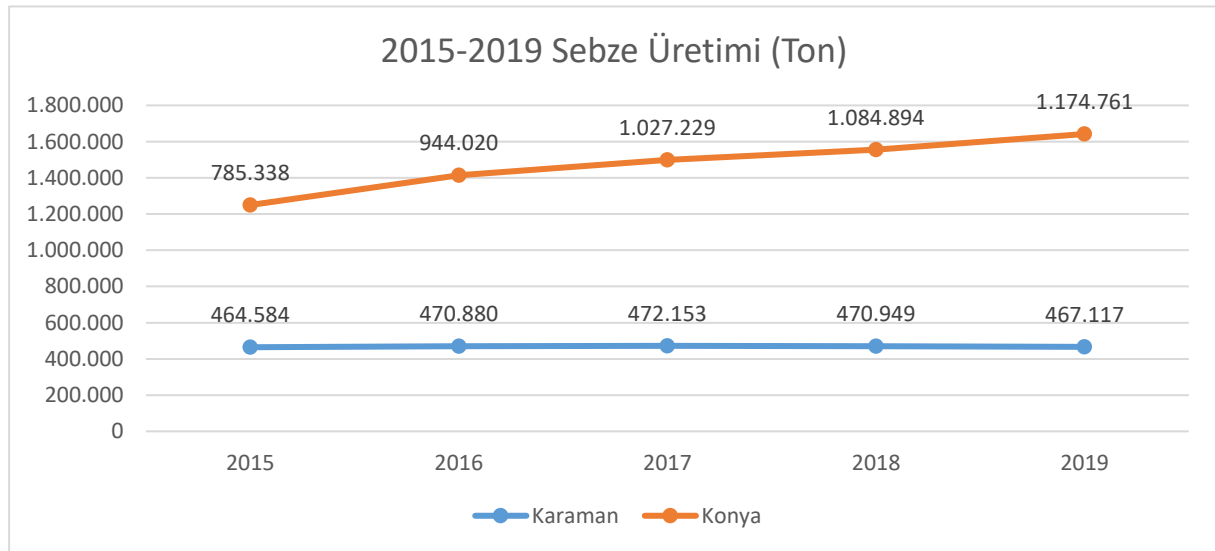


Karaman-Konya illerinin zaman içindeki meyve ve baharat bitkileri üretiminin değişim grafiği incelendiğinde Karaman'ın yıllar bazında Konya'da daha fazla ürettiği görülmektedir fakat 2018 yılında meyve ve baharat bitkilerinde azalma görülürken Konya'da ise bir artış görülmektedir. 2019 yılında iki ilinde üretimi yakınlık göstermiştir. 2019 yılında Karaman'ın üretimi 2015 yılına göre %22 artarken, Konya'nın yine aynı yıla göre üretimi %110 artış göstermiştir.

4.3 TR52'de Sebze Üretimi

TÜİK 2019 Sebze Üretimi istatistiklerine göre; 2019 yılında Karaman'da 467.117 ton sebze üretilirken, Konya'da 1.174.761 ton sebze üretilmiştir. Türkiye genelinde ise 31.089.644 ton sebze üretilmiştir. Türkiye'de üretilen sebzenin %5,3'ü TR52 Bölgesinde üretilmektedir. Karaman'da 2019 yılında en fazla 162.750 ton üretim ile domates ilk sırada yer alırken bunu 82.553 ton ile karpuz ve 41.262 ton ile salatalık üretimi takip etmektedir. Konya'da ise 2019 yılında en çok 425.241 ton ile havuç üretilirken bunu 302.958 ton domates, 146.877 ton ile kavun takip etmektedir.

Şekil 5 2015-2019 yılları bazında Karaman Konya İllerinin sebze üretimi(Ton)(TÜİK,2019)

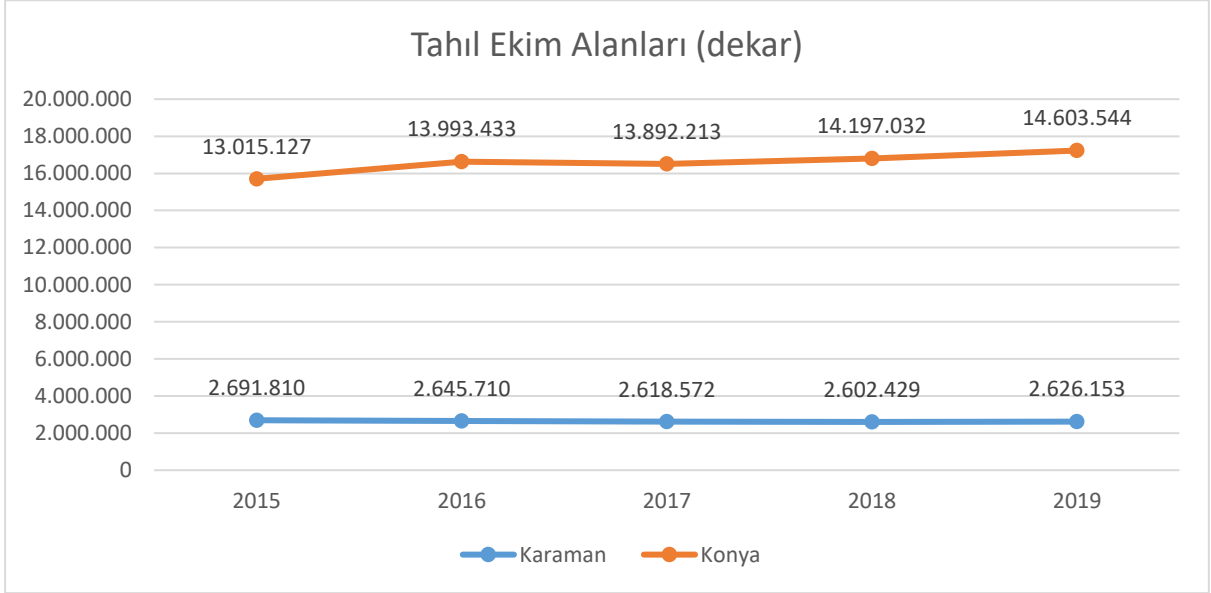


Karaman-Konya illerinin zaman içindeki sebze üretiminin değişim grafiği incelendiğinde Konya'da yıllar bazında sebze üretiminde artış gözlemlenirken, Karaman'da 2015-2019 yılları arasında sebze üretiminde sabit bir üretim modeli gözlemlenmiştir. 2019 yılında Konya'da 2015 yılına göre yaklaşık %50 artış gözlemlenirken, Karaman'da ise yaklaşık %1'lik küçük bir artış görülmektedir.

4.4 Tahıllar, Sebze ve Meyve-Baharat Bitkilerinin Tarım Alanları

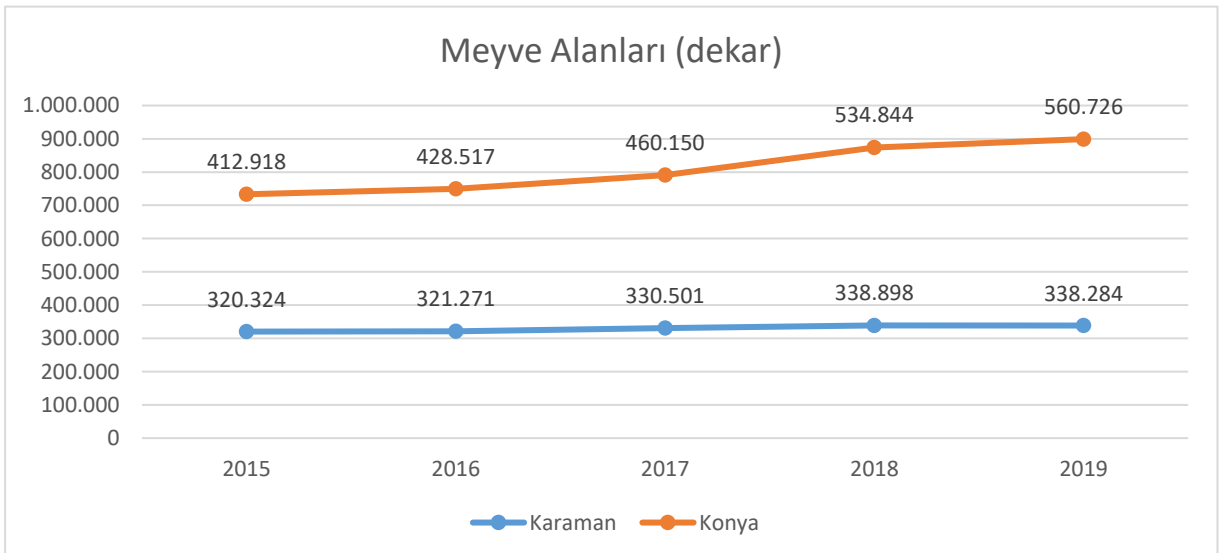
Tahılların tarım alanları bakımından TR52 Bölgesi Türkiye'deki toplam tahıl ekilen tarım alanlarının %11'ine sahiptir. Konya %9,4 üne sahipken, Karaman ise Türkiye'deki toplam tahıl alanlarının %1,6'sına sahiptir.

Şekil 6 2015-2019 yılları arasında Konya-Karaman Tahıl Ekim Alanları



Meyve, İçecek ve baharat bitkilerinin tarım alanları incelendiğinde TR52 Bölgesi'nin Türkiye geneline üretim olarak katkısı sınırlı olarak görülmektedir. Türkiye'deki meyve, İçecek ve baharat bitkilerinin tarım alanlarının %2,5'i TR52 Bölgesinde yer almaktadır.

Şekil 7 2015-2019 yılları arasında Karaman-Konya İllerinin Meyve Alanları (TÜİK,2019)



Yıllar bazında Konya-Karaman illerinin meyvecilik tarım alanları incelendiğinde Konya'nın meyvecilik alanları az da olsa bir artış eğilimindeyken, Karaman ilinin meyvecilik alanları neredeyse değişmemiştir. 2019 yılında Konya'nın meyvecilik alanları 2014 yılına göre %35 artış görülmektedir. Bunda son yıllarda yapılan ağaçlandırma çalışmaları ve meyvecilik desteklerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

4.5 Bölge’de Üretilen Bitkisel Ürünler

TR52 Bölgesi Konya-Karaman İlleri Türkiye’nin tahıl ambarı olarak bilinmekte olup bitkisel üretimde diğer bölgelerle karşılaştırıldığında oldukça iyi durumdadır. Bölgede, Türkiye’de toplam üretilen bitkisel üretimin yaklaşık %12’si üretilmektedir. Tahıl alanları özelinde ise Bölge’de üretilen bitkisel ürünlerin %65’e yakını tahıllardır. Ülkemizde üretilen şeker pancarının %32,3’ü neredeyse 3’te 1’i Bölgemizde üretilmektedir. Buna ek olarak Türkiye’de üretilen tahılın %14,25’i TR52 Bölgesinde üretilmektedir.

4.5.1 Tahıllar

Tablo 3 Karaman’da en fazla üretilen ilk 5 tahıl ürününün Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)

Ürünler	Karaman	Türkiye	Karaman pay(%)
Şeker Pancarı	478.000	18.085.528	2,64
Mısır	634.475	31.499.870	2,01
Yonca	234.140	17.949.264	1,30
Buğday	211.915	19.000.000	1,12
Arpa	172.528	7.600.000	2,27

Karaman’da tahıl ürünleri arasında en fazla üretilen ilke 5 ürün sırasıyla şekerpancarı, mısır, yonca, buğday ve arpadır. Türkiye’de üretilen şeker pancarının %2,64’lük kısmı, Arpa(Biralık)’nın %25,81’i, çemen otunun %33,17’si, Melisa otunun %66,67’lik gibi büyük bir kısmı Karaman’da üretilmektedir.

Tablo 4 Konya’da en fazla üretilen ilk 5 tahıl ürününün Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)

Ürünler	Konya	Türkiye	Konya pay(%)
Şeker pancarı	5.647.249	18.085.528	31,22523711
Mısır	3.684.717	31.499.870	11,69756256
Yonca	1.775.112	17.949.264	9,889608844
Buğday	1.886.131	19.000.000	9,927005263
Arpa	1.146.786	7.600.000	15,08928947

Konya’da tahıl ürünleri arasında en fazla üretilen ilk beş ürün şekerpancarı, mısır, yonca, buğday ve arpadır. Türkiye’de üretilen şeker pancarının yaklaşık üçte birlik gibi büyük kısmı Konya’da üretilmektedir. Ülkemizde üretilen mısırın %11,69’u, yoncanın %9,88’i, buğdayın yaklaşık %10’u ve arpanın %15,08’i Konya’da üretilmektedir. Bu ilk 5 ürün dışında Türkiye’de üretilen kuru yeşil mercimeğin % 25’i Konya’da üretilmektedir. Ayrıca Türkiye’de üretilen kuru fasulyenin %22’si, Kanalo tohumunun %20’si, haşhaş tohumunun %20’si, kuşyeminin %54’ü Konya’da üretilmektedir.

4.5.2 Meyveler, içecek ve baharat bitkileri

Tablo 5 Karaman'da en fazla üretilen ilk 5 meyve çeşidinin Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)

Ürünler	Karaman	Türkiye	Karaman pay(%)
Tüm elma çeşitleri	485.183	3.399.453	14,27
Tüm üzüm çeşitleri	44.328	2.214.000	2,00
Kiraz	12.390	664.224	1,87
Armut	7.409	530.723	1,40
Erik	5.584	317.946	1,76

Karaman ilinde en fazla üretilen ilk 5 meyve tüm elma çeşitleri, tüm üzüm çeşitleri, kiraz, armut ve eriktir. Türkiye’de üretilen elmaların %14,27’si Karaman’da üretilmektedir. Bu kapsamda Karaman elma üretiminde sadece iç pazara dönük değil dış pazara da üretim yapmaktadır. Ayrıca üretilen elmanın bir kısmı endüstriyel olarak gıda sanayisinde posa, sirke, meyve suyu, çerez gibi ürünlerin yapımında kullanılmaktadır.

Tablo 6 Konya'da en fazla üretilen ilk 5 meyve çeşidinin Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)

Ürünler	Konya	Türkiye	Konya pay(%)
Tüm elma çeşitleri	223.375	3.399.453	6,57
Kiraz	68.213	664.224	10,27
Üzüm	88.850	1.763.000	5,04
Çilek	43.607	486.705	8,96
Vişne	29.203	182.165	16,03

Konya’da en çok üretilen ilk 5 meyve tüm elmalar, kiraz, üzüm, çilek ve vişnedir. Ülkemizde üretilen elmaların %6,57’si, kirazların %10,27’si, üzümlerin %5,04’ü, çileğin %8,96’sı, vişnenin %16,03’ü Konya’da üretilmektedir. Bu ilk 5 meyve dışında Türkiye’de üretilen toplam kimyon bitkisinin %39’u, rezenenin %38’i, çörek otunun %20’si Konya’da üretilmektedir

4.5.3 Sebzeler

Tablo 7 Karaman'da en fazla üretilen ilk 5 sebze çeşidinin Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)

Ürünler	Karaman	Türkiye	Karaman pay(%)
Tüm domatesler	162.750	12.841.990	1,27
Karpuz	82.553	3.870.515	2,13
Salatalık	40.158	1.748.157	2,30
Kavun	35.324	1.777.059	1,99
Biber	30.333	1.274.121	2,38

Karaman’da en çok üretilen sebzeler sırasıyla tüm domates çeşitleri, karpuz, salatalık, kavun ve biberdir. Türkiye’de üretilen toplam domateslerin %1,27’si, karpuzun %2,13’ü, salatalığın %2,3’ü, kavunun %1,99’ı, biberin %2,38’i Karaman’da üretilmektedir. Bu 5 ürün dışında Türkiye’de üretilen kırmızıturpun %11’i Karaman’da üretilmektedir.

Tablo 8 Konya'da en fazla üretilen ilk 5 sebze çeşidinin Türkiye içindeki payı (TÜİK,2019)

Ürünler	Konya	Türkiye	Konya pay(%)
Havuç	425.241	663.882	64,05
Tüm domatesler	305.958	12.841.990	2,38
Kavun	146.877	1.777.059	8,27
Soğan	91.396	2.342.257	3,90
Karpuz	81.299	3.870.515	2,10

Konya'da en çok üretilen ilk beş sebze Havuç, tüm domatesler, kavun, soğan ve karpuzdur. Türkiye'de üretilen havucun %64,05'i, domateslerin %2,38'i, kavunun %8,27'si soğanın %3,90'ı, karpuzun %2,10'u Konya'da üretilmektedir. Bu beş ürün dışında Türkiye'de üretilen kültür mantarının %10,4'ü Konya'da üretilmektedir.

4.6 Bölge Üretiminde Öne Çıkan Tahıl Ürünleri

Tahıllar bakımından Konya ve Karaman'da en çok üretilen ürünler sırasıyla **şeker pancarı, mısır, yonca, buğday ve arpadır**. Meyvelerde ise Konya ve Karaman'da en fazla üretilen **elma, kiraz ve üzumdür**.

4.6.1 Şekerpancarı

İspanakgiller (Chenopodiaceae) familyasının Beta vulgaris türünden gelişmiş bir bitki. İki yıllık bitkilerdir, yani ilk yıl yalnızca kalın bir kök ile yaprak, ertesi yıl ise çiçek ve tohum oluştururlar. Yaprakları etli, alt kısımlarda saplı ve büyük, üst kısımlardaysa sapsızdır.

Şeker pancarı dekar başına yüksek verim gelir getirmektedir. Şeker pancarının bir başka yönü de çok yüksek, önemli bir ön bitki etkisine sahip olmasıdır. Bu yönüyle de toprak verimliliğinin yükselmesini dolayısıyla diğer kültür bitkilerinin veriminin artmasını sağlar. Şeker pancarı tarımı şeker sanayi ile birlikte iki milyon civarında insanımıza iş imkanı sağlamaktadır. Pancar posası, melas gibi yan ürünleriyle de hayvancılık ve diğer sanayi kurumlarına ham madde sağlamaktadır. Havadaki karbondioksiti oksijene çevirdiği için büyük çevre dostudur. Bir dekar şeker pancar tarlasının ürettiği oksijen altı insanın bir yıl boyunca solunum için kullandığı oksijen miktarına eşittir.

Şeker pancarından ayrıca biyoyakıt olarak biyoetanol üretilmektedir. Biyoetanol berrak, renksiz ve karakteristik bir kokuya sahip bir sıvıdır. Yüksek oktanlı bir yakıttır (113) olup kaynama noktası 78,5°C, donma noktası -114,1°C'dir. Biyoetanol 20°C'de 0,789 gr/ml yoğunluğa sahiptir. İçten yanmalı motorlara herhangi bir modifikasyona ihtiyaç duyulmadan %10 miktarında harmanlanarak kullanılabilir. Biyoetanolün en yaygın iki kullanım şekli,

- E-10(%10Biyoetanol+%90Benzin)
- E-85(%85 Biyoetanol+ %15 Benzin)'dir.

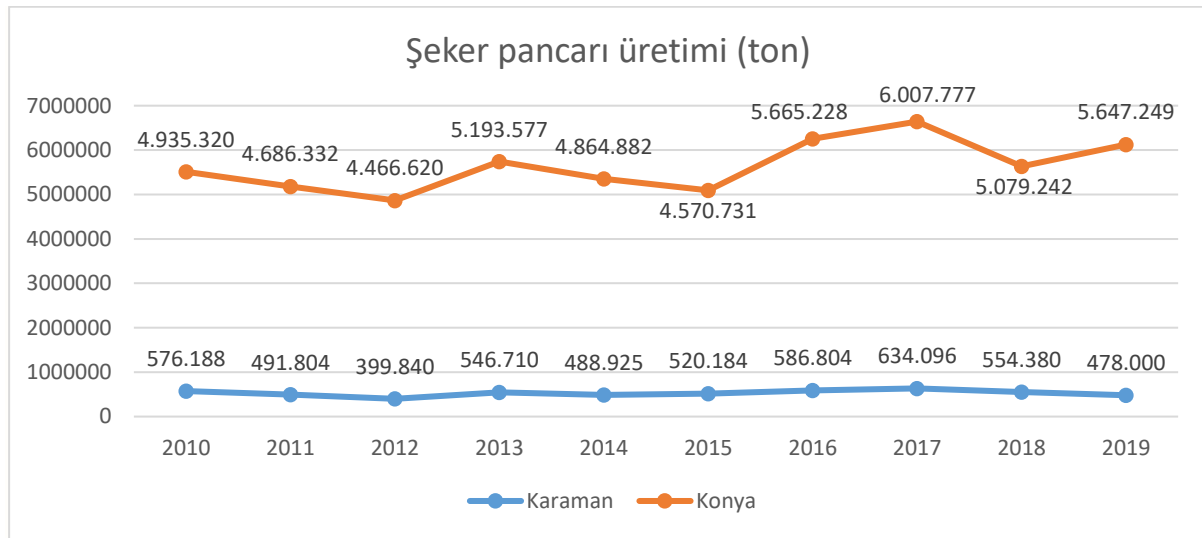
Şeker pancarı sadece şeker elde edilen bir bitki olarak görülmemelidir. Şeker pancarının yan ürünü olan pancar posası, pancar baş ve yaprağı ile işlenmesi sonrası elde edilen melas hayvan besleme açısından büyük önem taşımaktadır. Şeker pancarının fabrikada işlenmesi sonucu elde edilen melas, maya sanayisinin ana hammadidesidir. Ayrıca şeker pancarı işleyen fabrikalarda elde edilen alkol de

diğer önemli bir yan üründür.

Şeker pancarı; sağladığı yüksek katma değerle gayri safi milli hâsılayı zenginleştiren, kırsal kesimin sosyo-ekonomik durumunu iyileştiren, yan ürünlerin hayvan yemi olarak kullanılan, çiftçiyi toprağa bağlayarak, kırdan kente göçü azaltan, tarımda ekim nöbetinin, planlı üretimin ve sulu tarımın öncüsü olan, üreticilerin hem gelirini artıran ve hem de istihdam sağlayan bir bitkidir.

Sürdürülebilir şeker pancarı tarımı ve endüstrisi için şeker pancarı üretim maliyetleri düşülerek, şeker veriminin artırılması yönündeki çabalar artırılmalıdır. Ülkemizde şeker pancarı ve şeker üretim maliyetlerinin azalması, yüksek verim potansiyeline sahip şeker pancarı çeşitlerinin kullanımı, uygun çevre ve yetiştirme koşullarının sağlanması, üretici ile şeker pancarı endüstrisi arasında entegrasyon ve karşılıklı iş birliğinin sağlanması ve Ar-Ge çalışmalarının artırılması gerekmektedir.

Şekil 8 Karaman ve Konya illerinde 10 yıllık şeker pancarı üretimi (TÜİK 2019)



Konya ve Karaman illerinde 10 yıllık şeker pancarı üretim grafiğine bakıldığında zaman içinde dalgalanmalar yaşansa da net olarak yüksek artış azalışlar görülmemektedir. Konya'da 2019 yılında üretilen şeker pancarı 2010 yılına göre %14,4 artmıştır.

4.6.2 Mısır

Buğdaygiller familyasındandır. Bir yıllık otsu bir bitki olup yetiştiği bölgeye göre boyu 1,5-3 metre arasında olabilir. Yaprakları uca doğru gittikçe sivrilerek, uzun ince bir mızrak şeklindedir. Yaprakların kenarları bütün, dalgalı, ortasından grimsi beyaz büyük bir ana damar ve ona paralel olarak bir düzine sağlı, sollu yan damarlar uzanır. Çiçekleri erkek ve dişi çiçekleri ayrı ayrı durur, fakat aynı bitkidedir. Dişi çiçekleri koçandan çıkan püsküllerdir. Meyvesine kısaca mısır koçanı denir ve bu kocan üzerinde 100-200adet mısır tohumu dizilmiştir.

Mısır tanelerinden elde edilen mısırozü yağının, sıvı bitkisel bir yemeklik yağ olarak, damar sertliğini önlediği bilinmektedir. Bunun yanında besleyici değerinden dolayı mısır taneleri hayvanlar için de yem sanayisinde kullanılmaktadır. Tanelerinden un elde edilmektedir. Hatta günümüzde kullanımı yaygınlaşmaktadır.

Mısır ülkemizde yılda iki kez hasadı yapılabilen, birçok sektörde kullanım alanı bulması nedeniyle

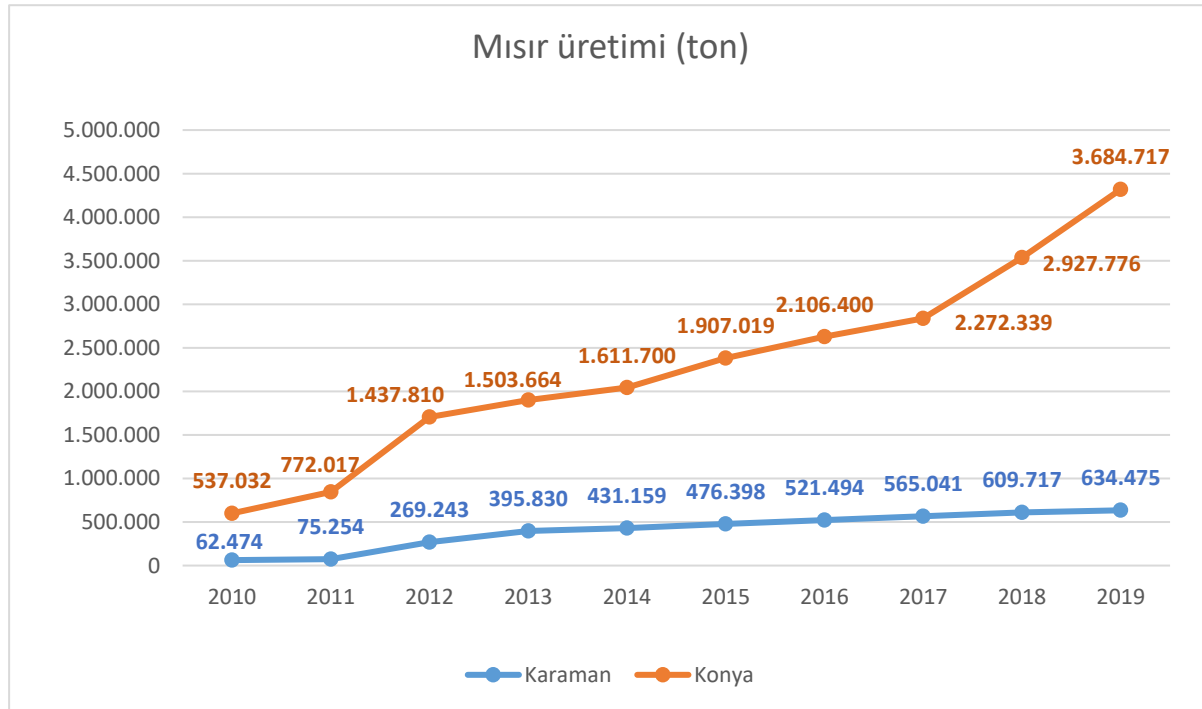
yüksek katma değere sahip önemli bir tarım ürünüdür. Temel olarak kabuk, protein, nişasta ve öz kısımlarından oluşan mısır tanesinin tüm bu bölümleri, hatta tanelerinden ayrılmış mısır koçanı bile çeşitli endüstrilerde değerlendirilmektedir.

Mısır ve mısırdan elde edilen ürünlerin gıda ve yem dışında kullanıldığı farklı alanlardan bazıları şunlardır: Antibiyotikler, aspirin ve diğer ilaçlar, otomotiv sektörü, kağıt ve tutkal sanayii, boya ve cila sanayii, alkol üretimi, tekstil sektörü, dericilik, traş kremleri, diş macunları, sabun ve temizlik malzemeleri. Gıdadan hayvancılığa, kozmetikten ilaca sayısız alanda kullanımı olan mısır bitkisi bu yönüyle çok yüksek katma değere sahiptir.

Mısır hayvan Beslenmesi için silaj ve doğrudan yeme katılarak kullanılmaktadır. Mısır en önemli silajlık bitkiler arasında sayılmaktadır. Yüksek düzeyde fermentasyona uygun karbonhidrat içeriği, uygun sıkışma kolaylığı sayesinde en kolay silolanan yem bitkisi özelliğini taşımaktadır. Bunun yanında geniş getiren hayvanlar tarafından sevilerek tüketilmesi ve enerji açısından zengin olmasından dolayı vazgeçilmez bir kaba yem kaynağıdır.

Ülkemizde üretilen ve ithal edilen mısırın %75'inden fazla bir bölümü yemlik olarak kullanılmaktadır. Bu miktarın yaklaşık yarısı broiler ve hindi yemi, üçte biri ise yumurta ve damızlık yemi olarak kullanılmaktadır. Mısır karbonhidrat ve dolayısı ile enerji açısından zengin olsa da protein yönünden zayıf olduğu için katkılarla desteklenmekte ya da bu açığı kapatacak başka yemlerle karıştırılmaktadır.

Şekil 9 Karaman ve Konya illerinde 10 yıllık mısır üretimi (TÜİK 2019)



Karaman ilinde mısır üretiminde 2010 yılından sonra bir artış görülse de daha sonra ildeki mısır üretimi stabil kalmıştır. Buna karşılık Konya'da mısır üretimi yıllar bazında önemli bir artış göstermiştir. Özellikle 2011 yılında sonra mısır üretimi ciddi şekilde artarken 2019 yılındaki mısır üretimi 2010 yılına göre **%686** gibi çok büyük bir şekilde artış göstermiştir.

4.6.3 Yonca

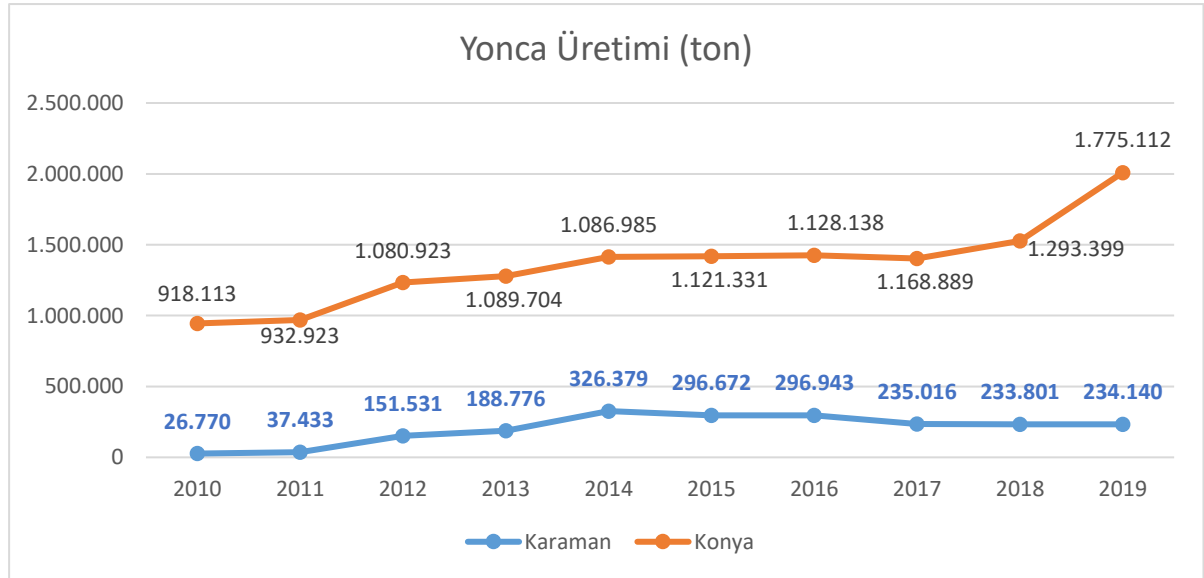
Yonca (bilimsel olarak *Medicago sativa* olarak bilinen) veya Lucerne, dünyadaki en önemli yem bitkisidir. Yonca, Arapça'da "tüm yiyeceklerin kraliçesi" anlamına gelir. Uyumluluğu (adaptasyon) ve birçok kullanımı nedeniyle 70'ten fazla ülkede yetiştirilmektedir. At, koyun, keçi, domuz, tavuk ve süt ineklerinin beslenmesinde kullanılabilir. Ayrıca saman, silajlık yem, yeşil gübre olarak da kullanılabilir.

Yem bitkilerinin en önemlilerinden biri olan yoncanın yem değeri de oldukça yüksektir. Bu nedenle yonca, dünyada en çok yetiştirilen yem bitkileri arasındadır. Yonca, hayvan beslemede genellikle kuru ot olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda yonca silajı yapımı da yaygınlaşmaktadır. Ayrıca, yoncanın pelet ve un formunda tüketime sunulduğuna da rastlanmaktadır. Bunlara ek olarak yonca erozyona karşı örtücü bitki ve yeşil gübre olarak da değerlendirilmektedir.

Yonca protein, kalsiyum ve diğer mineraller ile B, C, D, E ve K vitamini açısından zengindir. Yonca, çok yıllık, yeşil ve kuru ot olarak kullanılabilen, çiçek veren bir baklagil yem bitkisidir. Ot verimi yüksektir ve bölgelere göre değişmekle beraber bir yılda 3-8 arası biçim alınabilmektedir. Yonca yetiştirildiği toprağın fiziksel ve kimyasal özelliklerini olumlu yönde etkilemektedir.

Yonca, süt sığırları için lezzetli, yüksek enerji ve protein içerikli bir besin kaynağıdır. Köklerinde barındırdığı bakteriler sayesinde, azotun yetersiz olduğu topraklarda yüksek protein içerikli yem üretimini sağlamanın yanı sıra toprağın azot seviyesini de artırır. Çok güçlü bir kök yapısına sahip olması özellikle kuraklık dönemlerinde dayanıklılığını artırmaktadır.

Şekil 10 Karaman ve Konya illerinde 10 yıllık yonca üretimi (TÜİK 2019)



Karaman ve Konya illerinin 10 yıllık yonca üretimi gözlemlendiğinde iki ilde de zaman içinde hafif artış trendi söz konusudur. Konya'da özellikle 2018 yılından sonra yonca üretimi oldukça artmıştır. 2019 yılında yonca üretimi Konya'da 2018 yılına göre %37,2'lik bir artış söz konusudur. Karaman'da 2019 yılında yonca üretimi 2010 yılına göre %874 gibi çok büyük bir miktarda artmıştır.

4.6.4 Buğday

Buğday yani Triticum, Buğdaygiller (Poaceae) ailesinin tüm dünyada ıslahı yapılan otsu ve tek yıllık bitkisi olarak anılmaktadır. Karasal iklimde yetiştirilebilen buğday, mısırla beraber dünya genelinde en çok ekilen ve büyütülen tarım ürünlerinin arasında ilk sıralarda gelmektedir.

Buğday ülkemizde geniş bir yaşam alanı bulmuştur ve iklim şartlarına da uygun olması sebebiyle fazlasıyla yetiştirilmektedir. Yurdun neredeyse her bölgesinde az da olsa buğday yetiştirilmektedir.

Kapalı tohumlu ve tek çenekli olan buğday, dünyanın her yerinde en temel besin maddesi olan ekmeğin hammaddesidir. İnsanların temel besin maddesi olduğu kadar, büyükbaş ve küçükbaş hayvanların yemi olarak da kullanılmaktadır. Buğdayın özellikleri ve Türkiye'deki yeri hakkında merak ettiklerinizi sizin için hazırladığımız yazımızdan öğrenebilirsiniz.

Buğdaygiller familyasından olan buğday, tüm dünyada ıslahı yapılmış, tek yıllık bir bitkidir. Ülkemizde Çukurova, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinde yetişmektedir. Buğday un ve yem üretiminde yer alan ana besin maddelerinden bir tanesidir.

Buğdaylar üretilme şekillerine göre 3 farklı gruba ayrılmaktadırlar. Bunlar makarnalık buğday, bisküvilik buğday ve ekmeklik buğdaydır. Beyaz, sarı, kehribar, kırmızı gibi renklerde olabilen buğdayın rengi aslında tohumunun kabuğuna göre belirlenmektedir. Makarnalık buğday durum buğdayı olarakta bilinir. Durum buğdayı hem Türkiye'de hem de dünyada özellikle **makarnanın hammaddesi** olarak üretilen bir buğday türüdür. Durum buğdayı sadece makarnanın değil bulgurun ve kuskusun da hammaddesidir. Durum Latince'de sert anlamına gelir, dolayısıyla durum buğdayı sert buğday anlamına gelmektedir. Bu sert yapısı ve yüksek protein içeriği onu buğday dışında özel amaçlarla kullanıma uygun hale getirmektedir. Bu özel amaçlar belirtmiş olduğumuz gibi makarna ve bulgur üretimidir. Diğer buğday türlerine göre daha iri tanelere sahiptir. Durum buğdayı öğütüldüğü zaman irmik elde edilir ve bu irmik bazı özel makarnaların ve yine özel ekmek türlerinin yapımında hammadde olarak kullanılır. Makarna üretiminde durum buğdayının tercih edilmesinin temel sebebi durum buğdayının endosperm yapısının oldukça sert olmasıdır. Bu irmiğin verimliliğini yükseltir. Durum buğdayına rengini veren madde sahip olduğu sarı endospermdir. Bu yoğun sarı renk özelliği makarnanın kalitesini arttırmaktadır. Durum buğdayı diğer buğdaylara göre mineral ve vitamin açısından da daha yüksek değerlere sahiptir. Bu sayede makarnayı daha besleyici hale getirmektedir.

Buğday taneleri uzunca ya da toparlak halde bulunabilmektedir. Bir buğday tanesinin içerisinde su dışında protein, selüloz, yağ, enzim ve çeşitli vitaminler yer almaktadır. Bu maddelerin buğday tanesinde bulunma oranı ise yetiştirildiği bölgeye ve yetiştirilme türüne göre değişkenlik göstermektedir.

Bilinen diğer bazı buğday türlerine yer verecek olursak; bisküvilik veya topbaş buğday (Triticum Compactum), doğu buğdayı (Triticum carthlicum), gernik (Triticum dicocon), kaplıca buğdayı (Triticum monococcum), Polonya buğdayı (Triticum polonicum), kavuzlu buğday (Triticum spelta), İngiliz buğday (Triticum turgidum).

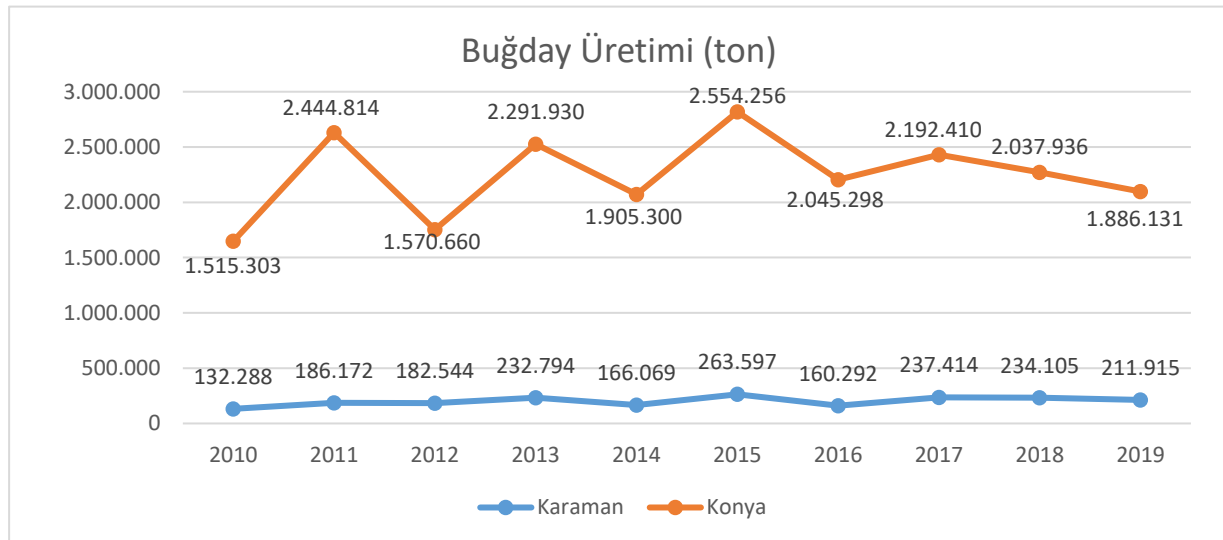
Buğdayın diğer tahıllara göre avantajları:

- Yüksek iklimsel adaptasyona sahiptir.
- Kendi kendini dölleme yeteneğine sahip olduğu için genetik stabilitesi yüksektir
- Tarımı kolay, verimi yüksektir
- Gluten yapısı sayesinde ekmek yapımı için en uygun tahıldır.
- Tanenin ortalama % 75 inden ekonomik değeri daha çok olan un, kalan bölümünden de hayvan yemi elde edilebilir.

Gıda endüstrisinde buğday en çok un yapımında kullanılmaktadır. Un ise ekmek, kek, bisküvi, makarna, erişte gibi birçok alanda kullanılır. Ülkemiz buğday üretim yönünden dünya liderleri arasında yer almaktadır.

Buğday yalnızca ekmek ve makarna yapımında kullanılmamaktadır. Tahıllar, biyoyakıt ve çiftlik hayvanları ve evcil hayvanlar için hayvan yemi gibi sanayi ürünlerinin üretiminde de kullanılmaktadır.

Şekil 11 Karaman ve Konya illerinde 10 yıllık Buğday Üretimi (TÜİK 2019)



Bölgenin en önemli geçim kaynaklarından birisi olan buğdayın Konya ve Karaman'daki 10 yıllık üretim dağılımının bakıldığında iki ilde de artış trendi görülmemesine rağmen Konya'da yıllar bazında büyük dalgalanmalar görülmüştür.

4.6.5 Arpa

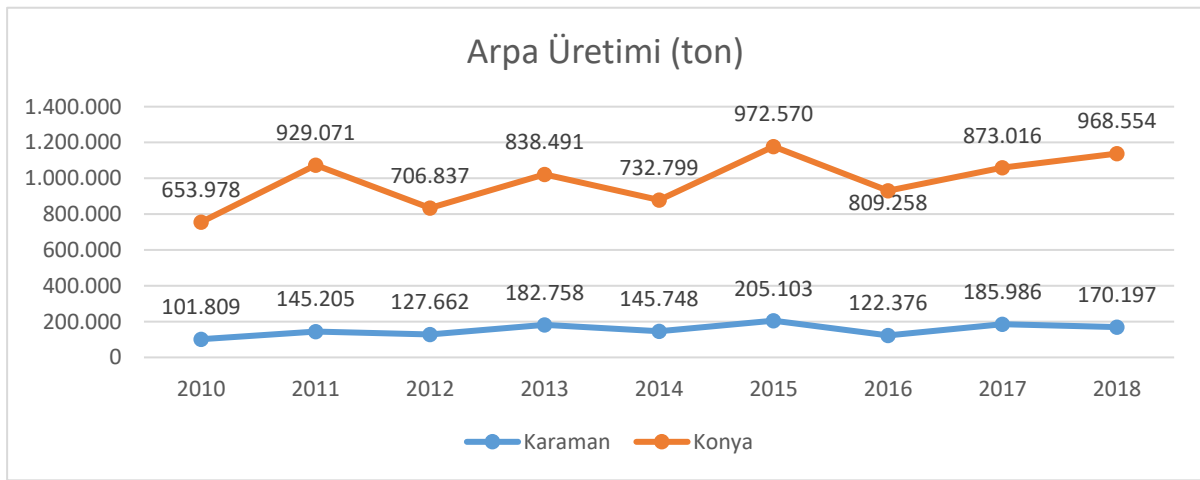
Buğdaygiller (Gramineae). En önemli hububatlardan birisidir. Buğday kadar verimli olmamakla birlikte kıraç ve verimsiz topraklarda, farklı iklim şartları altında yetiştirilebildiği için dünya hububat üretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Arpanın zirai işlemleri diğer buğdaygillerle aynıdır. Üstelik daha kısa bir zamanda ve daha erken yetişmektedir. Arpanın ekim alanı buğdaya nazaran çok geniştir. Buğdayın yetişmediği yüksekliklerde (2500 metre) yetiştiği gibi, 70° kuzey paraleline kadar olan yerlerde de yetişir. Kuvvetli ve sulak topraklarda buğdaydan daha fazla verim alınabilir. Bu yüzden köylüler en kuvvetli tarlalarına arpa ekerler ve bu tarlalara arpalık derler. Arpa, Hayvan yemi olarak kullanılır. Ayrıca bira yapımında da ana maddeyi meydana getirir.

Türkiye'de arpa üretimi ise buğdaydan sonra ikinci sıradadır. Türkiye'de üretilen arpanın

yaklaşık %86,00'sı hayvan yemi olarak ve %8'i tohumluk olarak kullanılırken, %3'ü endüstriyel alanda, %1'i ise gıda olarak tüketilirken, %2 oranında kayıplar söz konusudur. Üretilen arpanın değeri; karma yem, malt ve bira kalitelerinin standartlara uyma zorunluluğu ve özellikle ihracat yapan firmalar için önem kazanmaktadır. Standart üretim yapılabilmesi için yatırımlarda ve kullanılan hammaddelerde seçici olunması gerekmektedir. İstenilen kalite ve çeşitte ürün imal etmek, arpanın sürekli ve aynı standart kalitede temin edilmesine bağlıdır.

Arpa yetiştiren üreticilerin, son yıllarda arpayı sanayiye pazarlamasındaki kısıtların başında gelen en büyük kriter; arpadaki kalite standartlarıdır. Bu sebeple; sanayinin arpa satın alma tercihlerindeki kriterlerin iyi tespit edilmesi ve sonuçların ıslahçılara ve üreticilere aktarılması önem kazanmaktadır.

Şekil 12 Konya ve Karaman illerinde yıllara göre Arpa üretimi



Konya ve Karaman illerinde yıllar bazında arpa üretimi incelendiğinde buğday üretimiyle çok benzerlik görülmüştür. Konya ili bazında özellikle yıllar içerisinde dalgalanmalar görülürken, Karaman ilinde daha stabil bir üretim söz konusudur. Konya ilinde 2018 yılında 2010 yılına Arpa üretimi %48 artış göstermiştir.

4.7 Bölge Üretiminde Öne Çıkan Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri

4.7.1 Elma

Karaman ve Konya illeri elma üretiminde iyi olup burada Golden Elma, Starking Elma, Amasya Elma ve Granny Smith elma türleri çoğunluklu yetiştirilmektedir.

Elma (*Malus domestica*), gülgiller (*Rosaceae*) familyasından kültürü yapılan bir meyve türü. 5–12 m'ye kadar uzanan yaprak döken tacı geniş küçük bir ağaçtır. Yapraklar karşılıklı dizilişli, basit oval biçiminde, ucu sivri ve kenarları dişli, alt yüzü hafif tüylüdür. 5–12 cm uzunluğunda 3–6 cm genişliğindeki yaprakların sapı 2–5 cm kadardır. Çiçekler yapraklarla birlikte açar. Beyaz olan çiçekler genellikle ilk açtığında açık pembe. 2,5-3,5 cm çapında 5 taç yapraklıdır. Meyve sonbaharda olgunlaşır, ekseriya 5–8 cm çapındadır. -36 °C soğuğa dayanabilir. Kurak ve sıcaktan hoşlanmaz. Toprağı tınlı, tınlı-kumlu, en az 1 m derinlikte olmalıdır. pH değeri 6-7 olan toprağı sever. Taban suyu 1 m'den yakın olmamalıdır. Taşlı ve kireçli toprağı sevmez.

Golden elma : Golden delicious elması, kışlık elma çeşididir. Meyvesi orta iri, yuvarlak koniktir. Sapı çok uzundur. Kabuğu donuk sarı-yeşil, çok paslı ve seyrek beneklidir. Eti sıkı, az mayhoş, çok sulu ve hoş kokuludur. Ortalama ağırlığı 136 gramdır.

Starking elma: Orta irilikte, yuvarlak konik şekilde ve kışın çıkan elma çeşididir. Parlak sarı ağırlıklı olmak üzere sarı-kırmızı renkten oluşan seyrek noktali bir deseni bulunmaktadır. Yumuşak bir eti olan starking delicious elması, tatlı, sulu aynı zamanda da güzel kokuludur. Bu elmanın ortalama ağırlığı ise 208 gram olarak bilinmektedir.

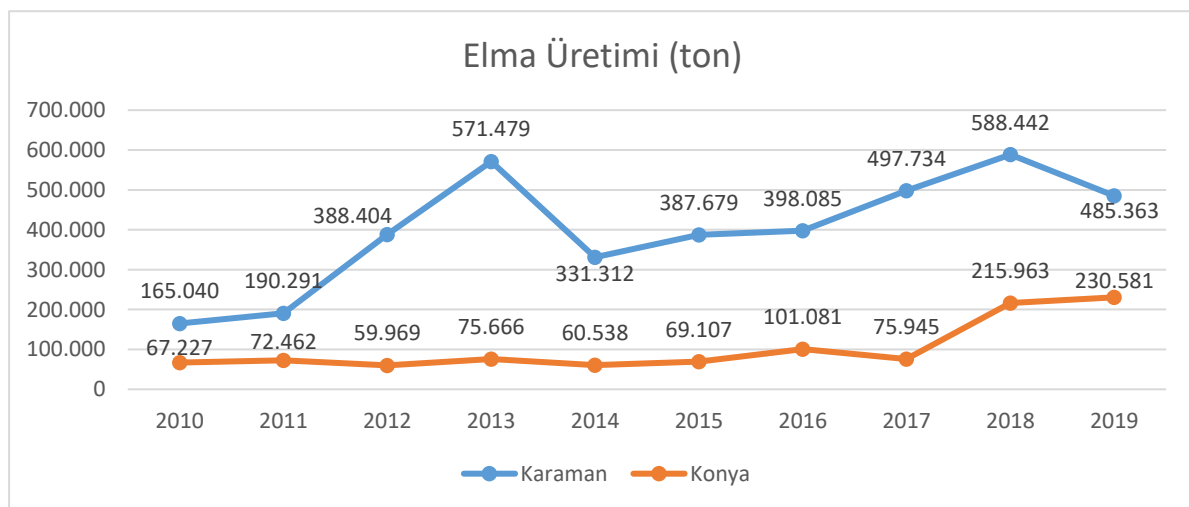
Amasya elma : Kışın sık bulunan bu elma çeşidini Türkiye'nin her yerinde bulmak mümkün olmaktadır. Çoğunlukla misket elması olarak anılan bu Amasya elması, orta irilikte olup kalınca bir sap kısmına sahiptir. Yapışkan bir kabuk yapısına sahip olan Amasya elmasının rengi yeşil ve kırmızı karışımından oluşmaktadır. İnce kabuklu yapıya sahiptir. Tatlı bir elma olan Amasya Elması, sulu ve güzel kokuludur. Ortalama ağırlığı 90 gr olan elmanın, Amasya vadisinde yetiştiği ve burada boğaz havasının elmaya ayrı bir tat verdiği söylenmektedir.

Amasya elmasının misket ve kabak olmak üzere iki çeşidi vardır. Küçük olanına misket denirken daha büyük aşıllı olan türüne kabak elması denilmektedir. Amasya elmasının en önemli özelliği ağaçlarının geç meyve vermesi, 8-10 yıldan önce meyve vermemesidir.

Granny Smith elma: Ağaç kuvvetli ve dik büyür. Düzenli verim verir. Ölü göz oluşumuna meyillidir. Bu nedenle kuvvetli sürgün oluşturmamalı ve dalların uçları kesilerek ölü göz oluşumu önlenmelidir. Meyveleri iri ve küresel şekillidir, yeşil yağlı bir kabuğa sahiptir. Sulu, gevrek, yeme kalitesi iyi hafif asitli, hafif mayhoş kendine has iyi bir aromaya sahiptir. Uygun hasat zamanı için tam çiçeklenmeden hasada kadar 180-185 gün geçmelidir. Güneşten etkilenmesi nedeniyle M 9.aşılandığında üzerine ağ çekilmelidir. MM.106 anacına aşıllı fidanlar sık dikilerek güneş yanıklığı etkisi azaltılabilir Kendine verimlidir. Ancak Golden Reinders ve Gala gibi tozlayıcıların kullanılması verimi arttırır. Kara lekeye orta derecede hassastır. Sonraki yıllarda daha yeşil ve beyaz benekli challenger çeşidi ıslah edilmiştir.

Elma, sofralık olarak taze tüketilmesinin yanında farklı şekillerde (meyve suyu, kuru meyve, sirke, şarap, marmelat, sabun, esans, kozmetik ürünlerde vs.) katma değeri artırılarak da tüketilebilmektedir.

Şekil 13 Yıllara göre Karaman ve Konya illerinde Elma üretimi(ton)



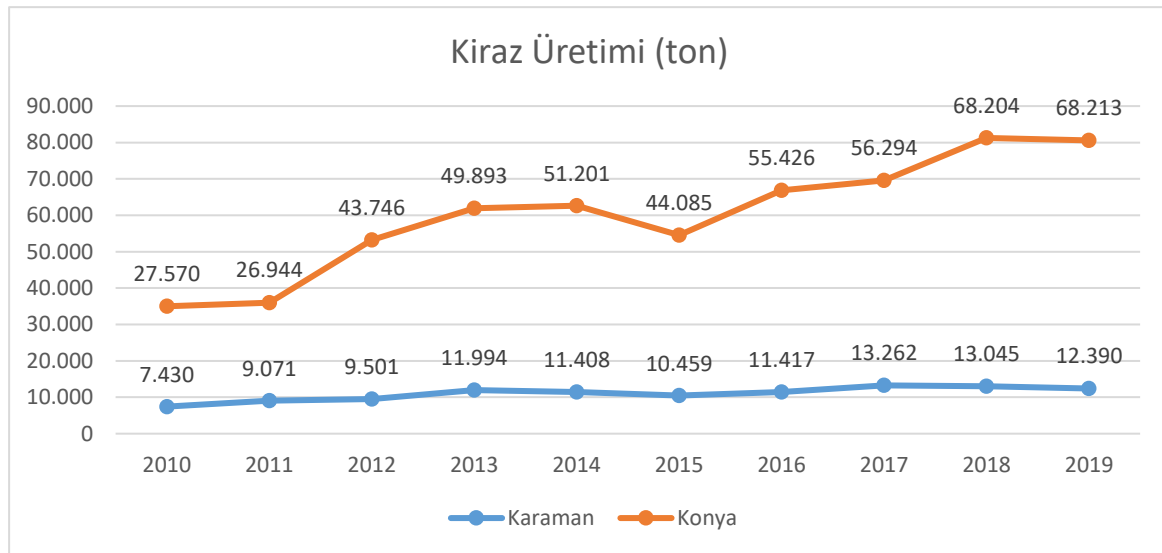
Konya ve Karaman illerinin yıllara göre tüm elma çeşitleri üretimi grafiği incelendiğinde elma üretiminin yıllar bazında Karaman'da Konya'ya göre yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Karaman'da elma üretimi yıllar bazında ciddi bir artış eğilimindedir. 2019 yılında Karamandaki elma üretimi 2010 yılına göre %294 artmıştır. Konya'da ise özellikle 2017 yılından sonra elma üretiminde ciddi bir artış gözlemlenirken 2019 yılında Konya'da üretilen elma 2010 yılına göre %343 artmıştır.

4.7.2 Kiraz

Prunus avium olarak bilinen kiraz, yaz mevsiminin olmazsa olmazlarından biridir. Tatlılardan meyve tabaklarına suyunun sıkılmasından reçelinin yapılmasına kadar hayatın hemen her alanında tüketilen meyve, sağlıklı ve bir o kadar da lezzetlidir.

Dünyanın pek çok yerinde yetiştirilen kiraz, Türkiye'de de bolca bulunmaktadır. İklim koşulları sağlandığında oldukça verimli olabilmektedir. Uluslararası kiraz üretimine göz gezdirildiğinde listenin başında Türkiye yer almaktadır. Dolayısıyla kiraz ihracatının Türkiye ekonomisine büyük katkısı olduğu söylenebilir.

Şekil 14 Konya - Karaman illerinde yıllar bazında kiraz üretimi



2010- 2019 yılları arasında Konya- Karaman illerinin kiraz üretim grafiği incelendiğinde Karaman ilinde kiraz üretimi yıllar bazında pek değişmezken, Konya ilinde genel bir artış trendindedir. Konya'da 2019 yılında üretilen kiraz 2010 yılına göre %247 artmıştır.

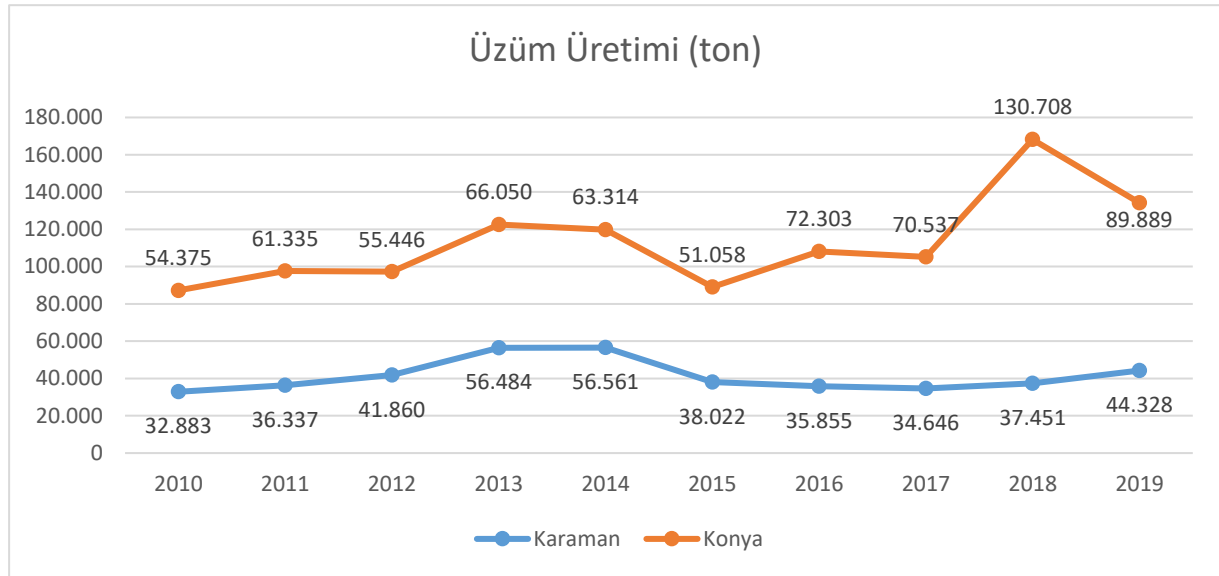
4.7.3 Üzüm

Üzüm, asmagiller (Vitaceae) familyasının Vitis cinsinden sarılgan bitki ve yeryüzünde kültürü yapılan en eski meyve türlerine verilen ad.

Tarihçesi MÖ 5000 yılına kadar dayanır. Anavatanı Anadolu'yu da içine alan Küçük Asya, Kafkasya'yı da kapsayan bölgedir. Diğer meyvelerle kıyaslandığında en fazla çeşide sahip olan türlerden biri olan üzümün 15.000'nin üzerinde çeşidi bulunduğu tahmin edilmektedir. Anavatanı Anadolu olan çeşitler 1200'ün üzerindedir. Farklı türleri ve tatları bulunan üzümün kullanıldığı sahalar da oldukça farklıdır. Şarap yapımından şerbet yapımına, cilt bakımından pekmeze kadar üzüme dair ilgi çekici pek çok alan bulunmaktadır. Üzüm hem yaş hem de kuru haliyle tüketilebilmektedir. Yetiştirilen

üzümlerin %70'i şarap yapımı, %25'i meyve ve kalan %5 diğer amaçlar için kullanılır. Şarap yapımı için en iyi üzüm çeşitleri tercih edilir. **Türkiye en çok üzüm üreten 6. ülke** konumundadır. Listede ilk sıraları Çin ile Amerika paylaşmaktadır. Amerika'nın ilk sıralarda yer almasının nedeni modern tarım yöntemlerini uygulaması. Ülkemizde toprağın ihtiyaçlarını bilmeden yanlış gübreleme ve sulama ile verim düşüklüğüne sebep olmaktadır. Türkiye'de neredeyse tüm illerde üzüm yetiştiriciliği yapmak mümkündür. Ancak Doğu Anadolu'da yetişecek üzüm ile Akdeniz bölgesinde yetiştirilecek üzüm çeşidi farklıdır. Doğu Anadolu için soğuğa daha dayanıklı olan, yüksek alanlarda yetişen üzüm çeşitlerinin seçilmesi gerekir.

Şekil 15 Karaman-Konya illerinde yıllar bazında üzüm üretimi



Yıllar bazında üzüm üretiminde Karaman ilinde büyük değişiklikler gözlemlenmezken, Konya ilinde özellikle 2017 yılından sonra ciddi bir artış gözlemlenmektedir. 2019 yılında Konya'da 2010 yılına göre üzüm üretimi % 65 artarken, Karaman ilinde yine aynı yıllarda artış oranı %35 civarındadır.

4.1 Bölge Üretiminde Öne Çıkan Sebzeler

4.1.1 Havuç

Daucus carota yani havuç, **Maydanozgiller** (*Apiaceae*) familyasından bir sebzedir. Her ne kadar meyve olarak tüketilse de, literatürde **sebze** olarak geçmektedir. Saplarından faydalanılmaz ve koni biçimindeki etli kök kısmı için yetiştirilir. Havuç iki yıllık otsu bir kültür bitkisi olarak bilinmektedir. En bilinen havuç türü turuncu renkte olanıdır.

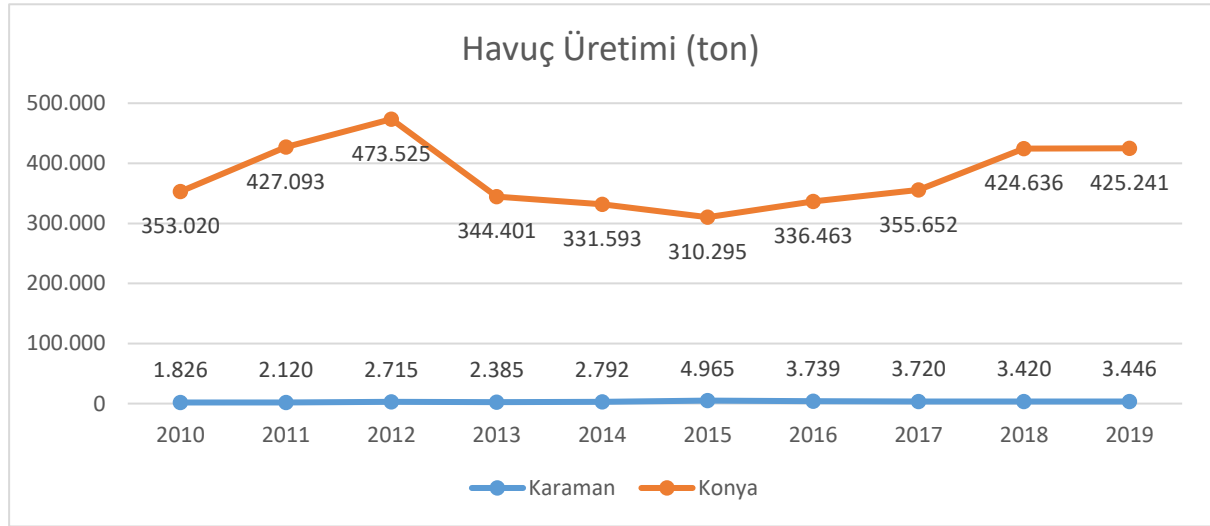
Asya kökenli bir bitki olduğu bilinen havuç, muhteşem bir A vitamini kaynağıdır. Göz sağlığı için gerekli olan A vitamini ihtiyacını karşılamak için özellikle çocuk yaştan itibaren, sık sık havuç yenmesi önerilmektedir. Bir porsiyon havuçta %10 K vitamini, %6 C vitamini ve %2 kalsiyum bulunmaktadır.

Havuç kökleri sebze olarak tüketilen bir bitki türüdür. İki yıllık bir bitki olan havucun kökleri, elverişli topraklarda 1 metre derinliğe kadar inebilmektedir. Olgunlaşan havuçlar topraktan çıkarılarak temizlenir. Havucu topraktan çıkarma işlemi **sonbahar** aylarında yapılmaktadır.

Ilıman iklimleri seven havuç, derin ve serin topraklarda yetiştiği için soğuğa karşı da dayanıklı bir

bitkidir. Topraktaki mineralleri çekerek çok fazla yorduğu için üst üste üç yıl ekilmemesi önerilmektedir. Aksi halde istenildiği kadar verim alınamayacaktır. Havucun ekildiği toprağa gübre verilecekse, sonbahar ayları seçilmelidir. Havucun çok sayıdaki çeşidi içinde özellikle altı tanesi çok bilinen türlerdir. **Turuncu, kırmızı, sarı, beyaz, mor ve siyah havuç** en faydalı olan türlerindendir. Turuncu havuç çoğunlukla Avrupa ve Orta Doğu civarında yetiştirilmektedir. Kırmızı havucun ana vatanı Hindistan ve Çin'dir. Turuncu havuç genel olarak sebze olarak tüketilirken suyundan da yararlanılmaktadır. Bunun yanı sıra turuncu havuç kurutulmuş olarak ta tüketilmektedir. Bunun yanı sıra özellikle Türkiye'de havucun yoğun olarak üretildiği Beypazarı ilçesinde havuç lokumu, havuçlu dondurma, havuç döneri, havuç marmelatı (bebek maması) gibi ürünlere havuç kremi, havuç sabunu, havuç güneş yağı, havuç yağı, havuç sütü, havuç kolonyası gibi ürünlerle havuca katma değer kazandırılmaktadır. Buna ek olarak antioksidan özelliğiyle bilinen ve Konya-Afyon illerinde özellikle şalgam yapımında kullanılan mor havuçta ekonomik faaliyetlere katkı sunmaktadır.

Şekil 16 Yıllar bazında Karaman-Konya illerinde havuç üretimi(TÜİK 2019)



Karaman ve Konya illerinde 2010-2019 yılları arasında havuç üretim istatistikleri incelendiğinde Karaman ilinde çok fazla havuç üretim faaliyetleri gözlemlenmemektedir. Buna karşın 2019 TÜİK istatistiklerine göre Türkiye'de yetiştirilen havucun %64 lük gibi büyük bir kısmı Konya'da, Konya'da üretilen havucun büyük bir kısmı Çumra ilçesinde üretilmektedir. 2019 yılında Konya'da üretilen havuç 2010 yılına göre %20 artmıştır.

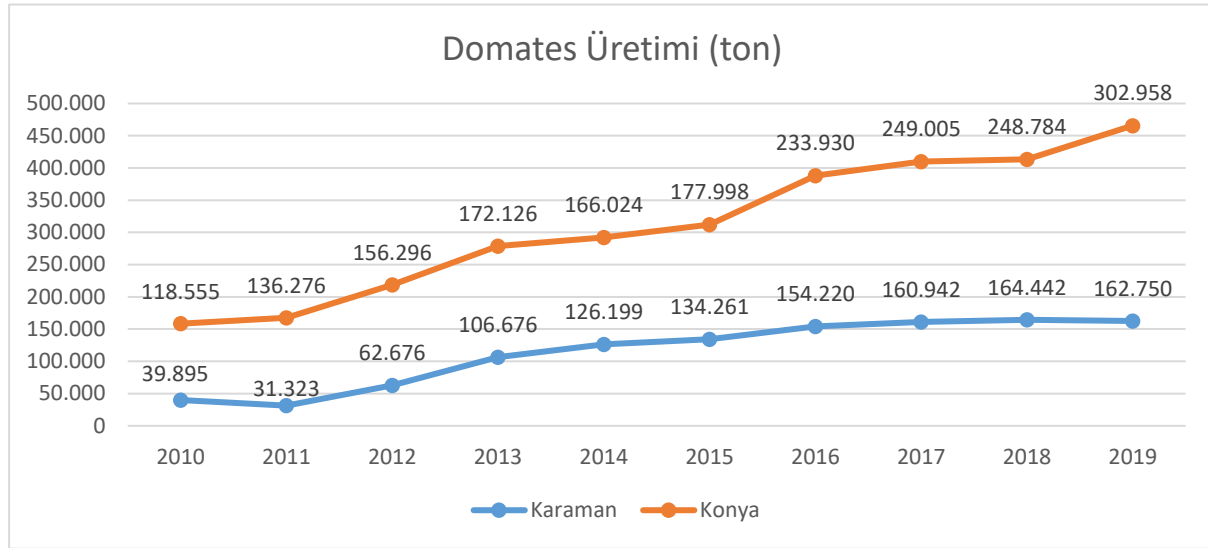
4.1.2 Tüm Domates Çeşitleri

Domates, Patlıcangiller familyasından bir bitki türüdür. Her ne kadar sebze olarak bilinse de esasen meyve kategorisine girmektedir. Kırmızı rengini aldığı likopen maddesi sağlık için adeta bir mucize değerindendir.

1-3 metre boya sahip olan domates bitkisinin hafif odunsu bir gövdesi vardır. 10-25 cm uzunluğunda olan yapraklarının üzerinde 5-9 yaprakçık bulunur. Yapraklar tüylüdür. 1-2 cm uzunluğunda ve genellikle sarı olan domates çiçekleri bir sap üzerinde 3-12 adettir. Genellikle kırmızı, yenilebilen meyvesi yabani bitkilerde 1-2 cm çapında iken, kültür bitkilerinde daha büyüktür. Ülkemizde domates çoğunlukla sofralık ve salçalık olarak kullanılmaktadır.

Domates endüstrisinde ise daha çok salça, püre, domates suyu ve bütün domates şeklinde değerlendirilmektedir.

Şekil 17 Yıllar bazında Karaman-Konya illerinin domates üretimi(TÜİK 2019)



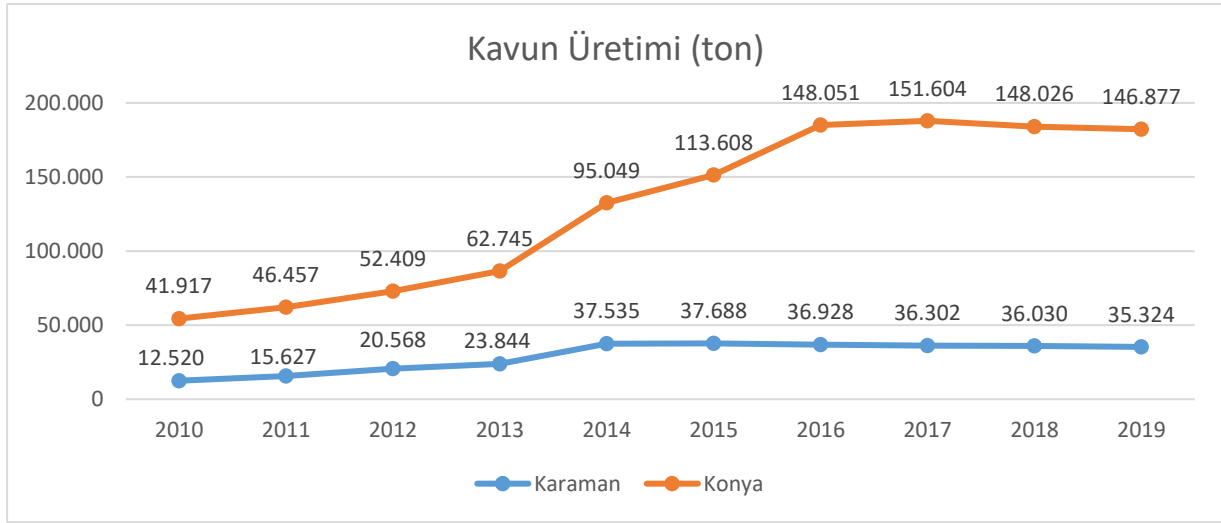
2010-2019 yılları arasında domates üretimi Karaman ve Konya illerinde artmıştır. Konya’da ise artış eğimi daha fazla olup 2019 yılında üretilen domates miktarı 2010 yılına göre %255 artmıştır. Karaman’da ise 2019 yılındaki domates üretimi 2010 yılına göre %400 artmıştır. Her iki ilde de yıllar bazında domates üretimi ciddi bir artış göstermiştir.

4.1.3 Kavun

Kavun, kabakgillerden sürüngen gövdeli bitki türü ve bu bitkinin iri meyvesidir. Olgunlaşmamış hali de meyve olarak tüketilir ve bu haldeki meyvesine kelek denir. Bir yıllık otsu bir bitkidir. Sürüngen gövdesi metrelerce uzayabilir. Yaprakları yürek biçiminde iridir. Türkiye’nin birçok bölgesinde yetismeye uygun meyvelerden biri olan ve **Kabakgiller** familyasına ait olan kavun, **hoş kokulu ve içi çekirdekli** bir meyvedir. Çiçekleri ilkbahar mevsiminde açan ve yerde yetişen otsu bir yaz meyvesidir. Kalp ve böbreği andıran yaprakları 3 ile 5 loblu olmak üzere iri ve tüylüdür.

Kavun meyvesi çeşitlerine göre farklı boyut ve şekillerde ancak genellikle sarı renginde olmaktadır. Uzun ve oval şeklindeki çekirdeklerinin tadı tatlıdır. Anavatanı **Orta Asya** olan kavun, **ılıman ve tropik iklimlerde** elverişli yetismeye uygundur. Diyarbakır ve Van yörelerine ait olan ve dünyaca bilinen **kantalup kavunu** da Türkiye’de yetişen önemli kavun çeşitlerinden biridir.

Şekil 18 Yıllar bazında Karaman-Konya illerinde kavun üretimi(TÜİK,2019)

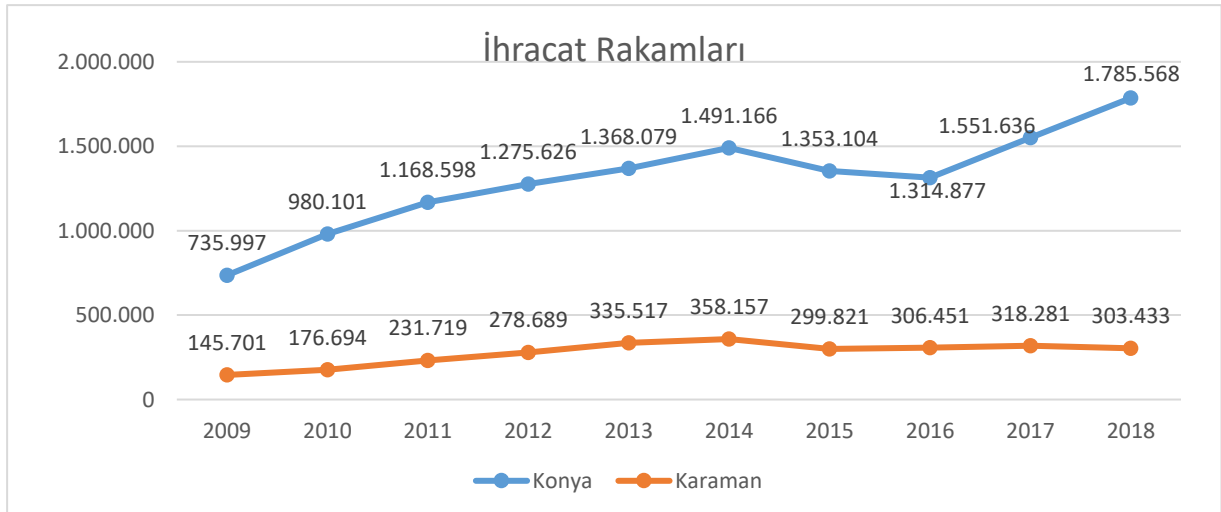


2010-2019 yılları arasında Karaman’da kavun üretimi 2013 yılında sonra bir artış gösterse de daha sonraki yıllar üretim sabit bir şekilde devam etmiştir. Konya ilinde ise kavun üretimi genel artış trendinde olup, özellikle 2013 yılından sonra üretiminde hızlı bir artış olmuştur. 2019 yılında Konya’da kavun üretimi 2010 yılında göre %350 artmış olup bu istatistik Karaman’da %282’dir.

5 BÖLGE TARIMI DIŞ TİCARETİ

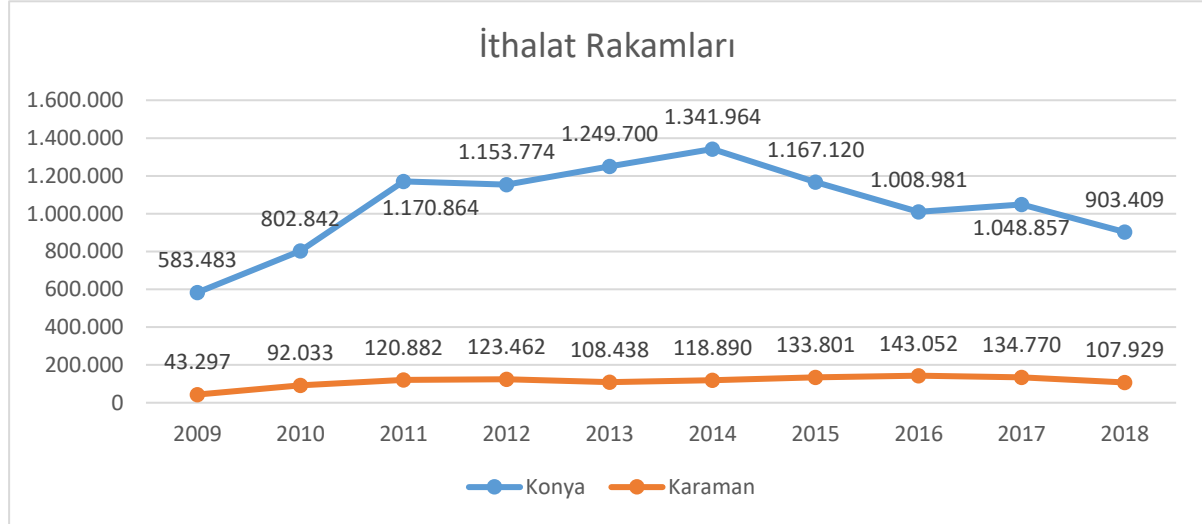
Tarım sektörü Dünya çapında en stratejik sektörlerden birisi olup ülkeler kendi ihtiyaçlarını gidermedikçe dışarıya gıda ürünlerini göndermeye istekli değildir. Bir ülkenin kendi tohumu, kendi ilacını ve diğer kendi ürettiği bileşenleriyle tarım ürününü üretmesi o ülkenin tarımsal bağımsızlığına katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde kendi yetiştirebildiği ve iç pazardaki talebi karşılayabildiği ürünleri dışarıdan almaya ihtiyaç duymazken, yetiştiremediği veya talebi karşılayamadığı ürünleri dışarıdan almak zorunda kalmaktadır. Aynı durum TR52 Bölgemiz Konya-Karaman için de geçerlidir. Dış ticaret istatistiklerinin ürün bazında olmaması spesifik ihracat analizi yapmayı kısıtlamaktadır. Bölgemizden dışarıya en çok ihraç edilen fasıl Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleridir.

Şekil 19 Yıllar bazında Konya ve Karaman illerinin (tüm sektörlerde) ihracat rakamları (bin\$) (TÜİK 2019)



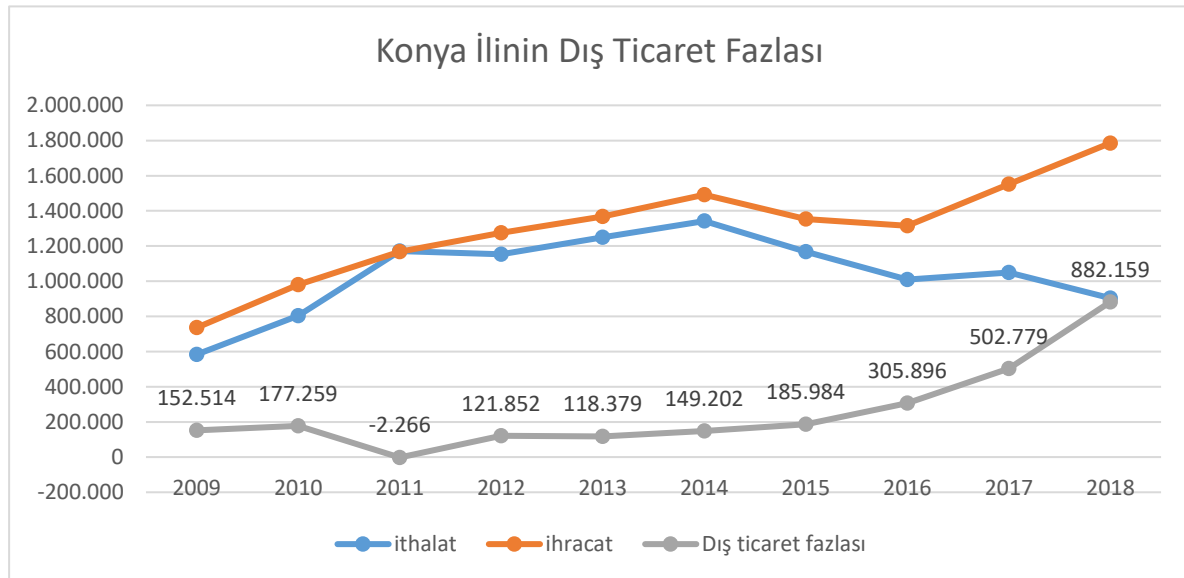
Yıllar bazında hem Konya hem Karaman'ın ihracatı artmış olup Konya'nın ihracatı 2019 yılında 2009 yılına göre %242 artarken yine aynı yıllarda Karaman'ın ihracatında %208'lik bir artış olmuştur. Konya ihracatı 2014'ten sonra bir düşüş yaşasa da hemen sonraki yıl toparlamıştır.

Şekil 20 Yıllar bazında Konya ve Karaman illerinin (tüm sektörlerde) ithalat rakamları (bin\$)



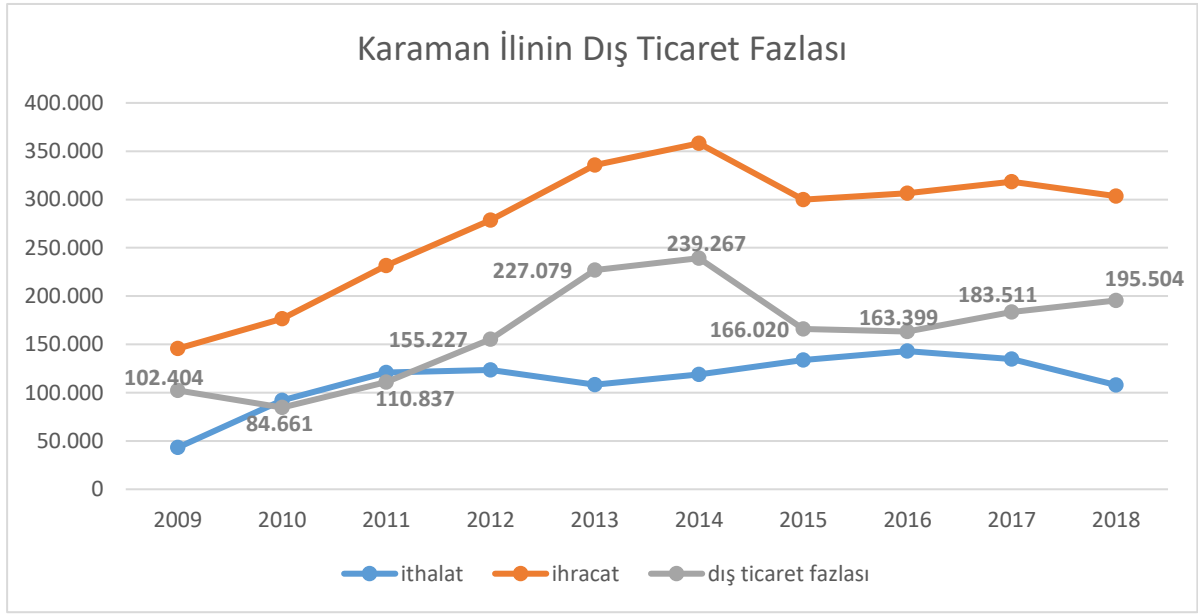
Konya ve Karaman illerinin ithalatı 2009 yılından 2018 yılına kadar olan süreçte genel olarak artmıştır. Konya'nın ithalatı 2009-2011 yılları arasında hızlı bir artış yaşarken 2014 yılında sonra bir miktar azalmaya gitmiştir. Karaman'ın ithalatında 2009-2012 yılları arasında sınırlı olsa da bir artış gözlemlenirken daha sonra stabil bir şekilde devam etmiştir.

Şekil 21 Konya ilinin toplam dış ticaret fazlasının yıllara göre dağılımı (bin\$) (TÜİK ,2019)



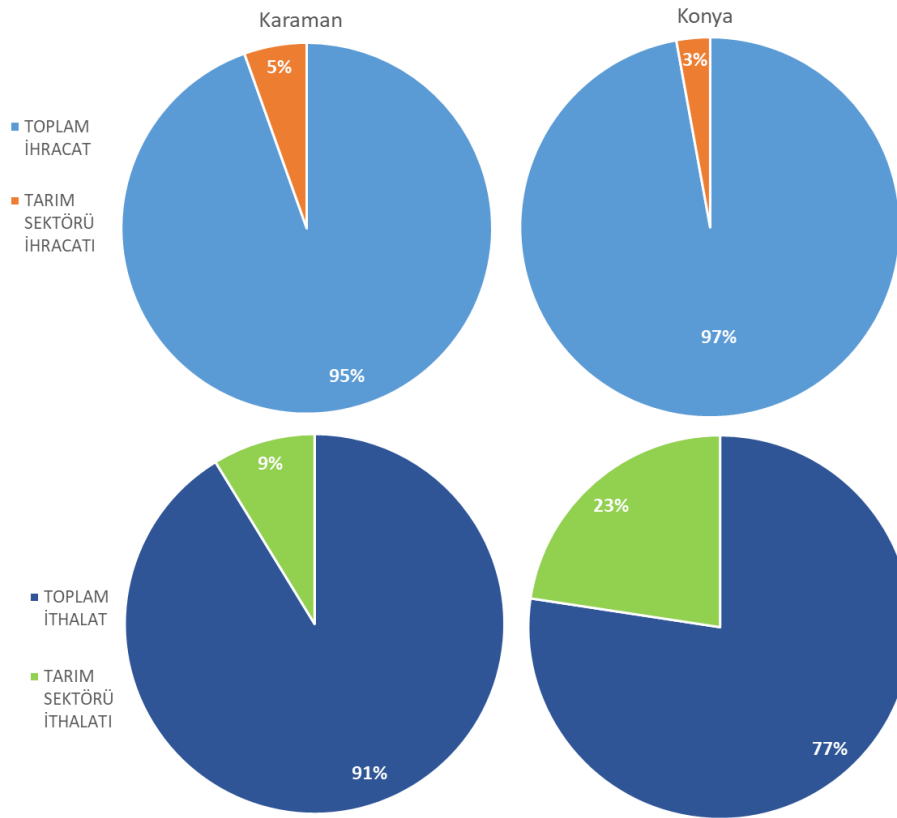
Konya'nın yıllar bazında ithalat ve ihracat istatistikleri incelendiğinde ihracatının genelde artan, ithalatının ise özellikle 2014 yılından itibaren azalan bir eğilimde olduğunu görmekteyiz. Konya ili 2009 2018 yılları arasında çoğunlukla dış ticaret fazlası verirken bir tek 2011 yılında dış ticaret açığı vermiştir.

Şekil 22 Karaman ilinin dış ticaret fazlasının yıllara göre dağılımı (bin\$) (TÜİK ,2019)

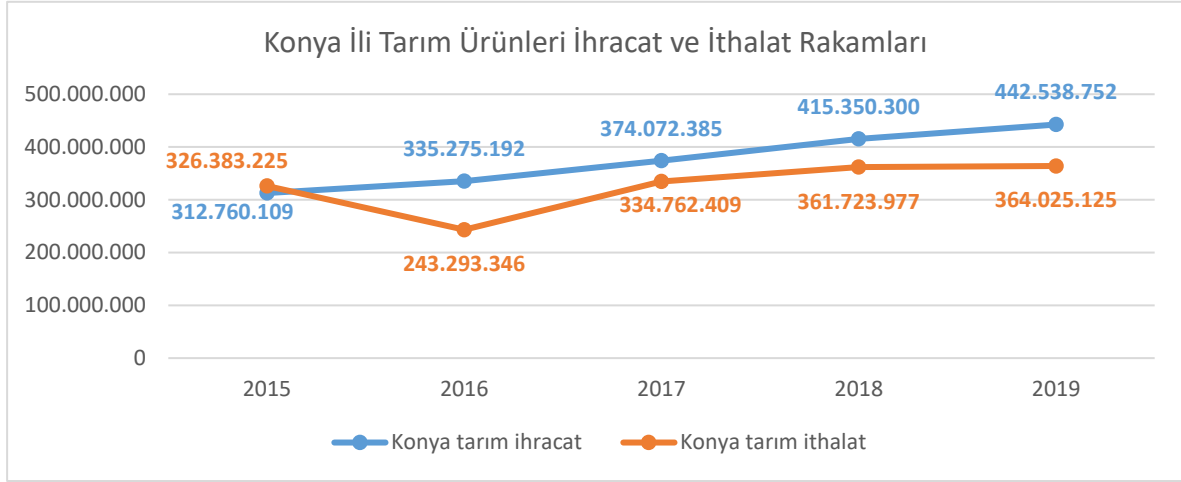


2009 -2018 yılları arasında Karaman ili hep dış ticaret fazlası vermiştir. Dış ticaret fazlası da yıllar bazında artmıştır. İlin ihracatı 2014'ten sonra ciddi bir düşüş yasa da daha sonra az da olsa toparlanmıştır. Buna karşın dış ticaret fazlası 2014'ten sonra da artış gözlemlenmiştir.

Şekil 23 illerin Toplam İhracatı ve İthalatı içinde tarım sektörünün payı (TÜİK 2019)

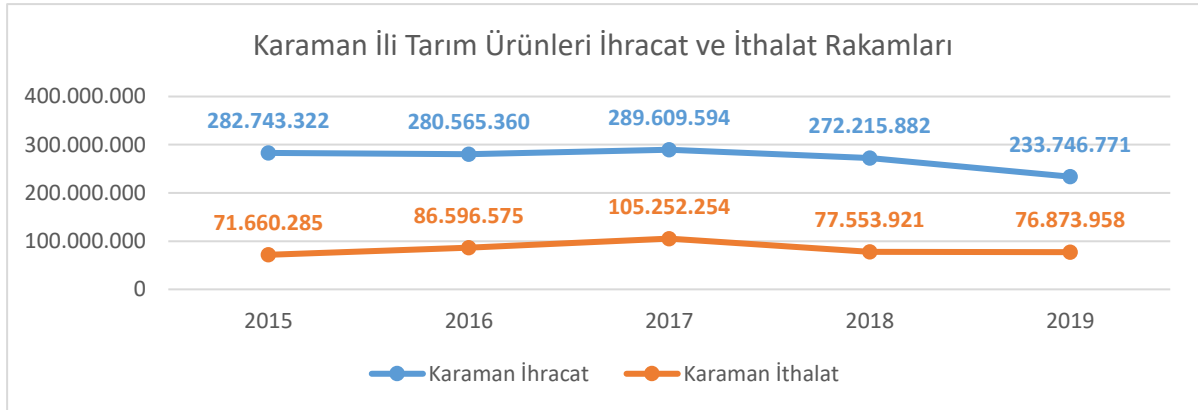


Şekil 24 Konya ili tarım ürünleri ihracat ve ithalat rakamlarının yıllara göre dağılımı (bin\$) (TÜİK 2019)



Konya ilinin 2015-2019 yılları arasındaki tarım ürünlerinin ihracat ve ithalat sayılarına bakıldığında benzer korele bir şekilde yıllar içerisinde arttığı gözlemlenmektedir. İlde ihracat rakamları ithalat rakamlarına göre az da olsa fazladır. Özellikle 2016 yılında ihracat fazlalığı açık olarak görülmektedir.

Şekil 25 Karaman İli Tarım Ürünleri İhracat ve İthalat Rakamları (TÜİK 2019)



Karaman ilinin tarımda dış ticaret istatistikleri incelendiğinde yıllar bazında özellikle son yıllarda ihracatta bir azalma gözlenirken ithalat yıllar bazında çok değişmemiştir. 2015 yılına göre 2019 yılında tarım ürünlerinde ihracat %20 azalmıştır.

Tablo 9 Konya ilinden en çok ihraç edilen tarımla ilgili fasıllar (TÜİK 2019)

Fasıl	Fasıl adı	Miktar(\$)
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	126.777.849
4	Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	81.023.342
18	Kakao ve kakao müstahzarları	67.890.493
20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	27.602.202
17	Şeker ve şeker mamulleri	26.116.947

Konya ilinden en çok ihraç edilen 5 fasıl Tablo 9'da verilmiştir. Konya illinde tahıl üretimi yüksek olduğundan dolayı üretilen ürünlerin ihtiyaç fazlası dış ülkelere ihraç edilmektedir. En çok ihraç edilen diğer ürünler ise sırasıyla Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler,

Kakao ve kakao müstahzarları, Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar, Şeker ve şeker mamulleridir.

Tablo 10 Konya'da en çok ithal edilen tarımla ilgili fasıllar(TÜİK 2019)

Fasıl	Fasıl adı	Miktar(\$)
10	Hububat	175.513.584
12	Yağlı tohum ve meyveler, muhtelif tane, tohum ve meyveler, sanayide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem	41.715.473
23	Gıda sanayiinin kalıntı ve döküntüleri, hayvanlar için hazırlanmış kaba yemler	30.798.830
47	Odun veya diğer lifli selülozik maddelerin hamurları, geri kazanılmış kağıt veya karton (döküntü, kırıntı ve hurdalar)	27.953.587
1	Canlı hayvanlar	19.459.862
18	Kakao ve kakao müstahzarları	19.006.376

Konya'da en çok ithal edilen ürünlerin başında diğerlerine oranla büyük farkla hububat yer almaktadır. Diğer ürünler sırasıyla Yağlı tohum ve meyveler, muhtelif tane, tohum ve meyveler, sanayide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem, Gıda sanayiinin kalıntı ve döküntüleri, hayvanlar için hazırlanmış kaba yemler, Odun veya diğer lifli selülozik maddelerin hamurları, geri kazanılmış kağıt veya karton (döküntü, kırıntı ve hurdalar), Canlı hayvanlar, Kakao ve kakao müstahzarlarıdır.

Tablo 11 Karaman'da en çok ihraç edilen tarımla ilgili fasıllar(TÜİK 2019)

Fasıl	Fasıl adı	Miktar(\$)
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	192.530.428
18	Kakao ve kakao müstahzarları	20.731.735
4	Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	7.724.424
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	5.405.858
7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	3.292.670

Karaman ili 2019 tarım dış ticaret ihracat istatistikleri incelendiğinde Karaman'da en fazla Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünlerinin ihraç edildiği gözlemlenmektedir. İlde gıda sektörünün özellikle bisküvi ve yan ürünlerinin çok üretilmesi bu istatistiğin oluşmasında başlıca sebeptir. İkinci sırada ve sırasıyla Karaman'da en çok ihraç edilen ürünler Kakao ve kakao müstahzarları, Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler, Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler, Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrulardır.

Tablo 12 Karaman'da en çok ithal edilen tarımla ilgili fasıllar(TÜİK 2019)

Fasıl	Fasıl adı	Miktar(\$)
44	Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü	21.789.746
20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	21.030.397
47	Odun veya diğer lifli selülozik maddelerin hamurları, geri kazanılmış kağıt veya karton (döküntü, kırıntı ve hurdalar)	16.399.178
56	Vatka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	8.159.388
10	Hububat	2.376.786

Karaman'da en fazla ithal edilen ürünlerin başında ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü gelmektedir. Bunu sırasıyla, Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar, Odun veya diğer lifli selülozik maddelerin hamurları, geri kazanılmış kağıt veya karton

(döküntü, kırıntı ve hurdalar), Votka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya, Hububat gelmektedir.

Tablo 13 Konya'da en çok dış ticaret fazlası veren fasıllar(TÜİK,2019)

Fasıl	İhracat	İthalat	Fazla(\$)
Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	126.777.849	171.283	126.606.566
Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	81.023.342	2.247.215	78.776.127
Kakao ve kakao müstahzarları	67.890.493	19.006.376	48.884.117
Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	27.602.202	97.992	27.504.210
Şeker ve şeker mamulleri	26.116.947	4.111.078	22.005.869
Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	19.164.861	742.220	18.422.641
Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	18.004.139	2.944.091	15.060.048
Diğer hayvansal menşeli ürünler (kıl, kemik, boynuz, fildişi, mercan, bağırsak, vb.)	10.771.056	671.098	10.099.958
Et, balık, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızlarının müstahzarları	8.340.062		8.340.062
Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	11.913.611	3.701.406	8.212.205
Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	5.587.622	421.908	5.165.714
Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü	7.268.100	2.191.353	5.076.747
Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalari, çay hülusalari, mayalar, soslar, diyet mamaları, vb.)	3.097.122	311.939	2.785.183
Kahve, çay, paraguay çayı ve baharat	2.635.907	38.613	2.597.294
Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke	1.946.604	98.894	1.847.710
Etler ve yenilen sakatat	895.849		895.849
Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar	513.958		513.958
Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	175.598	32.580	143.018
Votka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	178.418	46.299	132.119
Örölmeye elverişli bitkisel maddeler, tarifinin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan bitkisel ürünler	73.931	45.129	28.802
Hasırdan, sazdan veya örölmeye elverişli diğer maddelerden mamuller, sepetçi ve hasırcı eşyası	7.804	2.977	4.827

Konya ilinde tarım sektöründe en çok dış ticaret fazlası veren Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri fasılıdır. Bunu Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünleri, Kakao ve kakao müstahzarları, Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarları takip etmektedir.

Tablo 14 Karaman'da en çok dış ticaret fazlası veren fasıllar(TÜİK,2019)

Fasıl	İhracat	İthalat	Fazla(\$)
Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	192.530.428	50.989	92.479.439
Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	7.724.424	1.281.770	6.442.654
Kakao ve kakao müstahzarları	20.731.735	6.399.178	4.332.557
Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	3.292.670	84.828	3.207.842
Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	5.405.858	2.376.786	3.029.072
Vatka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	600.613	33.934	566.679
Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	340.240	223.804	116.436
Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke	4.202		4.202
Kahve, çay, paraguay çayı ve baharat	2.643		2.643
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	1.079		1.079

Karaman ilinin 2019 dış ticaret tarım istatistikleri incelendiğinde Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünlerinin başta dış ticaret fazlası verdiği görülmektedir. Bunun sırasıyla Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünleri, Kakao ve kakao müstahzarları, Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumruları takip etmektedir.

6 SONUÇ VE ÖNERİLER

Bölgemiz, tarımsal üretim, tarım alet ve makineleri ve endüstriyel tarım konularında oldukça stratejik bir öneme sahip olmakla beraber ülkemizin milli gelirine ve istihdama katkısı diğer bölgelerle karşılaştırıldığında ortalamanın üzerinde olup iyi düzeydedir. TÜİK 2018 İktisadi faaliyet kollarına göre cari fiyatlarla Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Tarım verilerine bakıldığında; Konya ili Türkiye'deki tarım gelirinin yaklaşık %6'sına sahipken, Karaman ise %1,34'üne sahiptir. Türkiye'de kişi başı milli gelir 2018 yılında 45.750 TL iken Konya'da 35.921 TL, Karaman'da ise 40.328'dir. Buna ek olarak Türkiye'de kişi başına düşen milli gelir 9693 dolar iken Konya'da 7610, Karaman'da ise 8544 dolardır. TR52 Bölgesi Konya-Karaman illeri Türkiye'nin tahıl ambarı olarak bilinmekte olup bitkisel üretimde diğer bölgelerle karşılaştırıldığında oldukça iyi durumdadır. Türkiye'de toplam üretilen bitkisel üretimin yaklaşık %12'si bölgemizde üretilmektedir. Bölge'de üretilen bitkisel ürünlerin %65'e yakını tahıllardır. Ülkemizde üretilen şeker pancarının %32,3'ü, tahılın %14,25'i ve yağlı tohumların %8,81'i Konya-Karaman illerinde üretilmektedir. Bölgemiz özellikle tahıl ve şeker pancarı üretimi bakımından oldukça ileri seviyelerde olup Türkiye ve Dünya pazarındaki yerini artırmak için çalışmalara yine de ihtiyaç duymaktadır.

TR52 bölgesi 26 Düzey 2 Bölgesi arasında en çok tahıl üreten alt bölge özelliğine sahip en çok üretilen ilk 5 tahıl ürünü şekerpancarı, mısır, buğday, yonca ve arpadır. Bölge'de en çok yetiştirilen meyveler; elma, kiraz ve üzüm olup en çok yetiştirilen sebzeler ise; havuç, domates ve kavundur.

Tarım sektörünün ülkelerin ekonomik kalkınmaları üzerindeki yarattığı olumlu etkilerden bir diğeri ise dış ticaret yolu ile döviz girdisinin sağlanmasıdır. Tarım sektörü aracılığı ile ülkelere döviz girişi üç şekilde sağlanmaktadır. Bunlardan birincisi; ülkelerin üretmiş oldukları tarımsal mamulleri ihraç etmek sureti ile döviz girişinin sağlanması, ikincisi tarımsal üretim sonucunda ithal ikâmesinin sağlanarak ülke dışına çıkması olası dövizlerin ülke içerisinde kalmasının sağlanması, üçüncüsü ise

tarıma dayalı sanayileşmenin gelişimi sonucunda, hammaddenin yanı sıra, tüketim mallarının da ihracı ile döviz girişinin sağlanmasıdır.

TR52 Bölgesinde dış ticarete tarımsal ürünler önemli bir paya sahiptir. Bölgemizden bazı ürünler direk işlenmeden ham madde olarak ihraç edilirken bazı ürünlerde endüstriyel yöntemlerle işlenerek katma değer kazandıktan sonra ihraç edilmektedir. Yıllar bazında Konya’da tarım ürünleri ihracatı ve ithalatı artmıştır fakat özellikle 2018 yılından sonra ihracat daha fazla artış eğiliminde olup tarım ürünlerinde dış ticaret fazlası vermektedir. Karaman ilinde tarım ürünlerinin ihracatı yıllar bazında azalırken ithalat 2017 yılına kadar artmış daha sonra da sabit bir şekilde devam etmektedir. Konya ve Karaman illerinden en fazla ihraç edilen ürünler hububat, tahıl ve pastacılık ürünleridir. Konya’da en çok ithal edilen ürünler hububat çeşitleridir. Dış ticaret istatistiklerine ürün bazında ulaşılamaması maalesef detaylı ürün başına analiz yapılmasını zorlaştırmakta olup, ürün grupları olarak analiz edilmektedir. Karaman ilinde en çok ithal edilen ürünler ağaç ve ahşap eşyadır. TR52 Bölgesinde üretilen fazla tarımsal ürünler birçok ülkeye ihraç edilmekte olup bu ürünler sayesinde dış ticaret fazlası verilmektedir. Konya ve Karaman illerinde en fazla dış ticaret fazlası verilen ürün grubu Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleridir.

Bölgemizin tarım sektörü öncelikli olduğu göz önünden bulundurulduğunda Türkiye’nin de ekonomik ve sosyal gelişiminin önemli bir parçasını oluşturan tarım sektörünün, günümüze kadar çok önemli görevler üstlendiği, gelecekte de bu görevleri üstleneceği bilinmektedir. Tarım, gıda üretiminin güvenliği ve sanayi sektörüne hammadde sağlaması nedeniyle sanayileşmiş ülkeler açısından da vazgeçilmez ve stratejik bir sektör niteliğindedir. Bu nedenle tarım sektörü, tarıma dayalı sanayilerin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Tarım sektörü bir yandan tarıma dayalı sanayilere hammadde sağlarken, diğer taraftan diğer sektörlerde üretilen mal ve hizmetlere talep oluşturarak ekonomiye katkıda bulunmaktadır. Tarım sektöründe yaşanacak bir büyüme ile birlikte, sektörler arasındaki alım satım ilişkileri de artacak ve bunun sonucunda tarım sektörü, ekonomi ile bütünleşerek sanayinin ve diğer sektörlerin gelişmesine yardımcı olacaktır. Dolayısı ile tarım sektörü birçok sektör ile etkileşim içerisinde. Sektörler arasındaki bu etkileşim derecesi ise sektörlerdeki gelişmelere paralel olarak artmakta ve çeşitlenmektedir. Çiftliklerde üretilen tarımsal ürünler, çok kullanılan tabiriyle “tarladan çatala” kadar devam eden bir pazarlama zinciri ile tüketiciye ulaşmaktadır. Bu pazarlama zincirinde yer alan nakliye, depolama, işleme ve mübadele faaliyetlerinin her biri fayda üreterek katma değer meydana getirmektedir. Bölgemizde TORKU örneği çiftçinin ürettiği tarım ürünlerinin alınıp işlenmesi ve endüstriyel ürünlere dönüşmesi aynı zamanda kaynak verimliliğine katkıda bulunup sıfır atıkla çalışması bakımından büyük bir örnektir. Benzer olarak Karaman ilinde de büyük gıda firmaları bulunmakta olup bunlar da ham maddeyi işleyip hem iç pazara hem de dış pazara sunmaktadırlar.

Bölgemizde tarım, sadece fiziksel ve biyolojik çıktı üreten bir sektör olarak düşünülmemelidir. Tarım sektörü; küçük aile işletmeleri, büyük şirket çiftlikleri, kredi ve diğer girdi sağlayan işletmeler, tarımsal mamulleri işleyerek yeni mamul üreten işletmeler, taşıma işletmeleri, toptancılar, oteller ve perakendeciler gibi çok sayıda ekonomik birimi de içine alan ve bu ekonomik birimlerin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Tarım sektörü TR52 Bölgesinde lokomotif sektör olup birçok iş koluna ham madde girdisi sağlamaktadır. Ayrıca sosyal açıdan düşünüldüğünde özellikle kırsaldaki işsizlik oranını azaltmaktadır.

Türkiye’de olduğu gibi Bölgemizde de tarımsal üretim konusunda bazı sorunlar yaşanmaktadır.

1-)Bunlardan bir tanesi tarım arazilerinin parçalanmasıdır. Tarım arazilerinin parçalanması, işletme büyüklüklerinin küçülmesine ve dolayısı ile tarımsal verimliliğin azaltılmasına yol açmaktadır. Tarım işletmelerinin küçülmesi önemli oranda ölçek ekonomisi problemlerine neden olmakta, üretim azalan verimlere doğru yönelmektedir.

2-)Çiftçilerimiz artan üretim maliyetlerini karşılayamadığından tarımsal faaliyetleri bırakmak zorunda kalmaktadır. Üretim maliyetlerinin başında olan tohum, gübre, zirai ilaç ve mazot gibi temel girdiler de yıldan yıla dolar bazında olduğu için ciddi bir şekilde fiyat artışına uğrarken, çiftçinin ürünlerini üretirken yaşadığı temel zorluklar arasındadır.

3-)Çiftçilerin eğitimi ve modern tarım teknolojilerinin kullanımında istenilen seviyeye ulaşılamamıştır. Bu nedenlerden dolayı çiftçilerin bilgi ve sermaye birikimi yetersiz kalmış, tarım ile ilgili güncel gelişmeler yakından takip edilememiştir. Bunun bir diğer nedeni de; küçük ölçekli tarım işletmelerinin modern tarımsal araç ve gereçler ile modern tarımsal üretim teknikleri için gerekli olan finans kaynaklarına sahip olamayışlarıdır.

4-)Çiftçiler içinde bulundukları işbirliği eksikliği nedeniyle çoğu zaman mamullerini pazarlayamamış, araçlar tarafından düşük fiyatlar ile alınan mamuller tüketiciye yüksek fiyatlar ile satılmış, bu durum hem üreticiyi hem de tüketiciyi olumsuz etkilemiştir. Burada üretici çok düşük kar marjlarıyla çalıştığından hem bir sonraki sene ekeceği ürünlerde kısıtlamaya gidebilirken hem de çiftçide fiyata dayalı genel motivasyon kaybı olmaktadır. Buna karşın nihai tüketicinin pazardan veya marketten ürünleri pahalıya alması da tüketicinin dezavantajına olmaktadır.

5-)İstenen kalite ve miktarda ham maddenin sürdürülebilir bir şekilde gıda ve içecek sanayine sağlanamamasıdır. Yapılan değerlendirmelere göre Türkiye’de tarımsal ürünlerin ortalama yüzde 30’u sanayide işlenirken bu oran gelişmiş ülkelerde yaklaşık yüzde 70’tir. Dolayısıyla tarım ve gıda sanayiinin bütünleşmesinin yaygınlaştırılması, hammadde üretim kalitesinin yükseltilmesi, çeşitlendirici faaliyetlere yer verilmesi, küçük imalat işletmelerinin etkinliklerinin artırılması gıda sektörünün bütün dallarında teknolojik yenilenmeye gidilmesi, kalite yönetim sistemlerinin oluşturulması ve etkin bir şekilde uygulanması önem kazanmaktadır.

6-)Kırsalda genç nüfusun bölgedeki şehir merkezlerine veya büyük şehirlere göç etmesi. 2019 Kasım ayında Sanayi ve Ticaret Bakanlığıyla beraber Kalkınma Ajanslarının yaptığı YERMEK(Yerleşim Merkezleri Kademelendirilmesi) çalışmasında çiftçiler köylerinde genç nüfusun hızla azaldığını belirtmişlerdir. Köylerde sosyal ve ekonomik hayatın gençler için yeterli olmaması, onları göç etmeye zorlayan başlıca nedenler arasında olmuştur. Ayrıca gençler tarımla uğraşmak yerine masa başı işleri tercih etmektedirler.

7-)Bölgede su kaynaklarının hızla tüketiliyor olması. Bölgemizin az yağış alan bir iklime sahiptir ve bölge tarımsal su ihtiyacı bakımından kendisine yetebilen bir bölge değildir. Bölgedeki hızlı ve ihtiyaç fazlası su tüketiminden dolayı maalesef yıldan yıla yer altı su seviyeleri de düşmektedir. Her yıl sulama yapmak için daha derinden su çekilmesi bunun en büyük kanıtıdır. Bölgede üretilen ürünlerin de kullanılabilir mevcut su varlığı ile uyumlu olmaması, bölgemizdeki tarımsal faaliyetlerin ne kadar sürdürülebilir olacağı konusunda endişe yaratmaktadır.

8-) Tarımda kaynak verimliliğine yönelik çalışmaların eksikliği. Bilindiği üzere son yıllarda birçok sektörde kaynak verimliliği üzerine bilimsel ve pratik çalışmalar yapılmakta olup az kaynakla çok ve sürdürülebilir üretim ilkesi benimsenmiştir. Bölgemizde de tarımsal üretimde kaynak verimliliği çalışmaları hem bilimsel açıdan hem de uygulama açısından eksiktir.

Bölgede yaşanan tarımda bitkisel ürünlerin üretiminde yaşanan sorunlara çözüm önerileri olarak;

1-) Tarım arazileri tapu kadastro çalışmalarıyla birleştirilebilir. Ayrıca çiftçilerin kendi aralarında anlaşıp daha verimli üretim yapabilmeleri için çiftçilere farkındalık eğitimleri verilebilir. Buna ek olarak parçalı arazilerini birleştiren çiftçilere mazot, gübre ve tohum vb. destekleri verilmesi parçalı araziler sorununa çözüm getirebilir.

2-) Çiftçinin üretim girdi maliyetlerinin maalesef yıldan yıla artış gösterip ürün satış fiyatlarının aynı oranlarda artmaması çiftçilerin üretim kapasitesini düşürmektedir. Buna yönelik çiftçilere verilen gübre, mazot ve tohum desteği artırılabilir. Bunun yanı sıra yerli tohum ve gübre çalışmaları yapılarak çiftçiye maliyetine gübre ve tohum verilebilir. Gübre ve tohumda ithalatın önüne geçmedikçe artan döviz kurları giderek tarımsal üretim için büyük bir risk oluşturacaktır. Artan tarımsal girdi maliyetleri devlet tarafından daha etkin yöntemlerle karşılanmalıdır.

3-) Modern ve etkin tarım teknolojileri kullanımında çiftçilerimizin bilgisi maalesef sınırlıdır. Bundan dolayı eski üretim yöntemleri kullandığından dolayı birim alandan alınan verim istenildiği düzeyde olamamaktadır. Bu kapsamda Kalkınma Ajanslarının Teknik Destek Programlarıyla tüm ilçelerde çiftçiler modern tarım yöntemleriyle uygulamalı olarak tanıştırılabilir. Ayrıca son yıllarda kişinin tarlasına özgü tarımsal veri bazlı aplikasyonlar çoğalmıştır. Bu uygulamaların kullanımı yaygınlaştırılıp, çiftçilerin tarladan aldıkları verimler oldukça iyi bir seviyeye getirilebilir.

4-) Yıllardır üretilen tarımsal ürünler çiftçiden nihai tüketiciye ederinin çok üzerinde bir fiyatta ulaştırılmaktadır. Tedarik zincirinin en temelinde olan çiftçi ve son halkasında bulunan tüketici bundan zarar görürken tarım sektörü de ciddi zararlar görmektedir. Bu kapsamda kooperatifleşme çalışmaları yapılabilir. Böylelikle üretilen ürünler çiftçiden direk nihai tüketiciye uygun fiyatlarla ulaştırılabilir. Böylelikle hem çiftçi hem nihai tüketici kazanacaktır. Bir diğer öneri ise ürün üretildikten sonra ürün fiyatlarını devlet denetimde kontrol ederek, tüketiciye yansıyacak aşırı fiyat artışlarını engelleme çalışmaları yapılabilir. Ayrıca çiftçilere pazarlama yöntemleri eğitimleri verilerek çiftçinin uygulamalı pazarlama çalışmaları yapmaları sağlanabilir.

5-) İstenen kalitede ve miktarlarda üretim olmaması gıda ve içecek sanayinin en önemli sorunları arasında yer almaktadır. İçecek ve gıda firmaları dönem dönem ham madde bulamadığından dolayı üretimlerini etkin bir şekilde gerçekleştirememektedir. Buna çözüm ise firmalar ve çiftçiler arasında sözleşmeli üretim yöntemi olabilir. Hatta bir ürünle ilgili kooperatif varsa firma yetkilileri ve kooperatif yönetimi arasında sözleşme olması daha uygun olabilir. Sözleşmeli tarım uygulamasında firma temsilcileri sözleşme yaptığı çiftçilerle üretim aşaması da dahil olmak üzere beraber çalışarak ürünlere bir kalite standardizasyonu getirebilir ve çiftçileri eğitebilirler ve daha sonra yapacakları garanti ürün alım güvencesiyle de sürdürülebilir üretimi destekleyebilirler. Böylelikle bir süre sonra hem firma istediği miktarda ve kalitede ürün bulurken çiftçilerde ürettiği ürünü değerinde ve zamanında kaygı

taşımadan satabileceklerdir. Ayrıca çiftçilerin mevsimsel olarak ürettiği ürünleri saklayabilmesi için soğuk hava depolarına ihtiyaç duymaktadır. Bu kapsamda gerekli alanlara devlet tarafında soğuk hava depoları kurulabilir.

6-) En önemli sorunların başında genç nüfusun köyden şehirlere olan göç etmesi ve tarımla uğraşan nüfusun giderek yaşlanmasıdır. Bilindiği üzere tarımda teknolojiler ve sistemler ne kadar gelişse de tarım emek yoğun bir sektördür. Sadece makine bazlı değil insan gerektiren bir sektördür. Yaşlanan nüfus zaman içinde tarımla daha az uğraşabilirken onların yerlerine diğer genç aile üyelerinin ya da genç çalışanların geçmesi gerekmektedir. Bu kapsamda genç çiftçi destek programları artırılmalıdır. Avrupa'da birçok ülkede genç çiftçilerin köylerde kalması için birçok teşvik mekanizması çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra gençlerin köylerde kalması için köylerde internet, halı saha, oyun alanları, kafe vb. sosyal yapıların artırılması gerekmektedir. Ayrıca Tarım il/ilçe müdürlüklerinin köylerde saha çalışmaları yaparak gençlerin şehirlerde çok daha zorlanıp az para kazanacakları vb. caydırıcı hikayeleri anlatarak genç çiftçileri ikna etmeleri gerekmektedir.

7-) Bölgemiz su fakiri olan, az yağış alan ve de yeraltı suları hızla tükenen bir Bölge'dir. Bundan dolayı her kullanılan suyun önemi olup bu konuda acil çalışmalar yapılmalıdır. Bölgemizde en çok üretilen ürünlerin başında şeker pancarı, yonca, mısır, ayçiçeği gibi ürünler gelmekte olup bu ürünler çok su isteyen ürünlerdir. Söz konusu ürünler çok fazla su tüketmesine rağmen endüstriyel olarak katma değeri yüksek ürünlerdir. Bu yüzden çiftçi bu ürünleri kolay satabilmekte olup üretimini artırmaya çalışmakta su tüketimi de buna bağlı olarak artmaktadır. Su tüketiminin artması gelecek gıda arzını garanti alabilmek ve tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliğini sağlamak bakımından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Gelecekte de tarımsal üretimde bugünkü konumumuzu korumak istiyorsak tarımda sürdürülebilirliği sağlamak adına su tüketimini azaltmaya yönelik çalışmaları bir an önce yapmak gerekmektedir.

8-) Tarımsal üretimde kaynak verimliliği çalışmalarının eksikliği birim zamanda harcanan elektrik, su tohum, gübre vb. girdilerin israfına neden olmaktadır. Bu kapsamda üretim teknolojileri geliştirilerek enerji tasarrufu sağlayan makineler kullanılabilir. Ayrıca şebeke elektriği yerine Bölgemizin avantajlı olduğu güneş enerjisi kullanımı artırılabilir ancak bu uygulamanın su kullanımını artmamasına yönelik her türlü tedbirin alınması şarttır. Yer altı sularının kullanımı yerine, başka yerlerde kullanılmış suların arıtılarak her türlü analizinin yapıp tarıma uygunluğunun ve insan sağlığına olumsuz etkilerinin olmadığına ortaya konulmasından sonra, kullanılması önemli su tasarrufu sağlayabilir. Bunun yanı sıra tarımsal üretimde kaynak verimliliği eğitimleri uygulamalı olarak çiftçilerimize zorunlu hale getirilmeli böylelikle aşırı su ve enerji tüketiminin önüne geçilebilir.

Bölgemizin önemli üniversitelerinden birisi olan Konya Gıda ve Tarım Üniversitesiyle işbirliği içinde tarımda yenilikçi yöntemleri çiftçilerimizin kullanmasını sağlamak için çalışmalar yürütülmelidir.

Sonuç olarak; tarımsal üretim, ekonomik ve sosyal yapının yanı sıra insan yaşamının sürdürülebilmesi için gerekli olup artan nüfusa paralel olarak tarımsal üretimimizi de artırmamız gerekmektedir. Tarımsal üretimi artırırken, başta insan yaşamı için hayati öneme sahip olan "Su" olmak üzere doğal kaynaklarımızın sürdürülebilir kullanımını sağlamak zorundayız.

7 KAYNAKLAR

- Türkiye'de Tarıma Yeniden Bakış Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
- <https://econominal.org/tarimin-kisa-tarihi/>
- <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/185141>
- <http://www.kto.org.tr/tarim-449s.htm>
- <https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/DsyRhRheI726201720011PM.pdf> (Konya İli Tarım Sektörü Yatırım Klavuzu)
- <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>
- <http://itb.org.tr/dosya/rapordosya/rakamlarla-dunya-tarimi.pdf>
- http://www.tarimkutuphanesi.com/seker_pancari_tarimi_00505.html
- <https://www.tarimdanhaber.com/tarimsal-ekonomi/seker-pancari-uretimi-ve-seker-sanayi-neden-onemli-h5055.html>
- <http://www.nud.org.tr/misir-ve-urunleri/>
- <https://ankara.tarimorman.gov.tr/Belgeler/liftet/yoncayetistiriciligi.pdf>
- <https://www.amasyadsyb.org/sut/yembitki/15>
- <https://bilgihanem.com/uzum-nedir/>
- <https://parakazanmafikirleri.com/uzum-nasil-yetistirilir/>
- https://bilgihanem.com/havuc-nedir/#havuc_nedir
- <https://bilgihanem.com/domates-nedir/>
- <https://www.diyadinnet.com/bilgi-1365-domates>
- <https://www.eskitadinda.com/domatesin-hikayesi-endustri-urunu-mu-lezzet-miras-mi-527-c>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/78394>
- <https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/Dsy2ajJCr7212017100527AM.pdf>, İsmail ARAS (Bölgemizde tarımsal dış ticaret analizi)
- <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Tarla-Ve-Bahce-Bitkileri/Urunler-Ve-Uretim>
- www.tuik.gov.tr
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/526089> (Türkiye Bitkisel ve Hayvansal Üretim Değerlerinin Bölgesel Düzeyde Panel Endeks ile Karşılaştırmalı Analiz)
- https://konya.tarimorman.gov.tr/Belgeler/tydd_belge_2018/ilcebazindatarimistatistik.pdf
- <https://karaman.tarimorman.gov.tr/>

-<https://www.tarim.com.tr/Karaman,70,zirai-rapor>

-http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/4d45b1519b229c3_ek.pdf

-https://www.researchgate.net/publication/281626143_Turkiye_Tarim_Urunleri_Dis_Ticareti

-<https://dergipark.org.tr/download/article-file/455941>

-<https://www.thebalancesmb.com/what-is-an-agricultural-product-2538211>

-<https://www.sciencedirect.com/topics/earth-and-planetary-sciences/agricultural-product>

-<https://konya.tarimorman.gov.tr/Sayfalar/EN/Detay.aspx?OgId=7&Liste=Slogan>

-<https://www.nationsencyclopedia.com/economies/Asia-and-the-Pacific/Turkey-AGRICULTURE.html>

-<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/142163>

-<http://www.new-ag.info/en/country/profile.php?a=878>

-<https://www.oecd.org/turkey/evaluationofagriculturalpolicyreformsinturkey.htm>

-<https://agriculture.basf.com/global/en/media/stories-from-the-field/Farming-between-tradition-and-modern-challenges-in-Turkey.html>